

קובץ

יום תרועה

על

יום טוב של ראש השנה

בו יבואו ביאורים יקרים, ליקוטים מזהירים, ורעיונות מאירים,

שאובים מבאר מים חיים של תורת

כ"ק מרנן רבותינו הגאונים הקדושים זי"ע

מאיזביצא-ראדזין

בנושאי חג ראש השנה, שגב רוממות היום, עניין

תקיעת שופר, ענייני מלכויות וזיכרונות ושופרות, ועוד

ונלוו אליהם מנהגי מרנן רבותינו זללה"ה לראש השנה,

זיכרונות מחצרות רבותינו זי"ע, מכתבי קודש, ומעשה רב

נערך ויוצא לאור במהדורה מורחבת בס"ד

על ידי מכון "תפארת ראדזין"

להפצת ספרי ותורת רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בני ברק, בפרוס שנת תשפ"ה לפ"ק

תוכן הענינים

3.....	במקום הקדמת.....
4.....	מעשה רב.....
5.....	שיחת קודש מאת כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל לראש השנה.....
6.....	דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א על ראש השנה ועשרת ימי תשובה.....
	לקט אמרות קודש מספרי רבותינו הקדושים זי"ע על חג ראש השנה
9.....	שגב מעלת יום ראש השנה.....
12.....	אכילת 'סימנים' בראש השנה.....
13.....	נוסח תפילות ראש השנה.....
18.....	קריאת התורה של ראש השנה.....
19.....	פרשת העקידה.....
20.....	ענייני תקיעת שופר.....
26.....	'מלכיות'.....
29.....	'זיכרונות'.....
31.....	'שופרות'.....
31.....	מי תיקן נוסח ובכך, ונוסח מלכיות וזכרונות ושופרות? דברי מרן או"ח זללה"ה בנידון.....
32.....	מנהגי כ"ק רבותינו זללה"ה בראש השנה.....
34.....	זיכרונות ימי ראש השנה במחיצת רבנו הקדוש אדמו"ר רבי שמואל שלמה זצוק"ל.....
37.....	מכתב קודש של כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל לאנ"ש לקראת ר"ה.....
39.....	מכתבי ברכת השנים מכ"ק מרנן האדמו"רים זצ"ל אל כ"ק מרן מוהרא"י זללה"ה.....
41.....	'מעשה רב' לראש השנה.....

נערך ויוצא לאור בס"ד

על ידי מכון "תפארת ראדזין"

להפצת ספרי ותורת רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא-ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

©

כל הזכויות שמורות

ב מ ק ו ס ה ק ד מ ה

אם בכל שנה, יום 'ראש השנה' הינו 'ראש השנה'!..

אם בכל שנה, מצלצלות לנו המילים 'ונתנה תקף קדשת היום, כי הוא נורא ואים'!

אם בכל שנה, הננו מזדעזעים באמירת 'ומי באש, מי בחרב.. מי ישקט ומי יטרף'!

אם בכל שנה, נחרדים במילים 'ועל המדינות בו יאמר, איזו לחרב ואיזו לשלום'!

אם בכל שנה, מבקשים 'ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך, מארצך ומנחלתך'..

אם בכל שנה, אנו מתפללים ומזכירים 'ואדני אלהים בשופר יתקע, והלף בסערות

תימן.. כן תגן על עמך ישראל בשלומך'..

אם בכל שנה, הננו מעתירים לפני הבורא 'כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו,

ותתנהג עמנו ה' אלהינו במדת החסד והרחמים, ותכנס לנו לפניך משורת הדין'..

על אחת כמה וכמה השתא - במוצאי שנת תשפ"ד, בואכה ראש השנה תשפ"ה.

לאחר שנה קשה ומטלטלת שעברה על עם ישראל באר"י ובתפוצות, ובפרט על

אחינו ב"י יושבי ארץ הקודש, והדיה מתגלגלות במושבות ב"י די בכל אתר ואתר.

לאחר טבח 'שמחת התורה' שנהפכה לנו לאבל לתאניה ואניה, אחרי טבח המחריד

של מאות ואלפים מאחינו בני ישראל הי"ד, וחטיפת מאות יהודים באכזריות שלא

נשמעה כמותה. גם בני עשו בארצות המערב אינם טומנים ידם בצלחת, ומקיימים

בהידור רב 'הלכה בידוע' מבלי שום בושה וכלימה, זאת אחרי שהארץ טרם ספגה

דמי מיליוני יהודים קדושים וטהורים במלחמת העולם הארורה, ויד כולם במעל'..

בשנה כזו הלבבות חרדים ומתפללים, רבש"ע! הן רוח ולב עמך שבור וחולה! פגה

נא אל התלאות ואל לחטאות.. חילא לית בן לרצויה, מרן עביד בדיל קימא דגזרת

עם אבהתנא! אין בנו הכוח לזעוק ולהתפלל, יתפללו נא האבות והשבטים, יעתירו

עבורנו הקדושים אשר בארץ החיים המה! עדי יאמר לצרותינו די וישלח לנו גואל.

על הפסוק 'מן המצר קראתי ייה, ענני במרחב ייה' רגיל לפרש כ"ק מרן אדמו"ר

מוהרא"י זצוק"ל, כי תפלתנו נשואה לפני יושב מרומים, שהננו קוראים במצר כפי

השגותינו הדלות ברוב צרותינו, אולם 'ענני במרחב ייה' בהרחבה! 'אין די ברייט'..

בפרוס יום ראש השנה הננו מגישים בזאת במהדורה מורחבת הקובץ 'יום תרועה'

מתורת רבותינו הקדושים זי"ע, ויהי רצון שנזכה כולנו לכתובה וחתימה טובה!!

אמן כן יהי רצון! - מערכת "תפארת ראדזין"

מעשה רב

סיפר הגה"צ רבי יצחק וינשטיין זצ"ל אב"ד וישניובה במהלך כינוס חינוכי, זיכרון מביקורו בעיר וורשה אצל מרן אדמו"ר הקדוש בעל "תפארת יוסף" זי"ע, ואלה דבריו:

"כדאי למסור מה שסיפר לנו כ"ק האדמו"ר מראדזין זצ"ל, כאשר ביקרנו אותו בוורשה בשנת תרפ"ב, (אנוכי ועוד שני רבנים, אשר האחד נמצא כאן בארץ ישראל). וזהו גופא דעובדה:

"אצל כ"ק אבי האדמו"ר זצ"ל (=רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" זצ"ל), היה נוהג בקביעות לבקר עורך דין יהודי 'שלא נמנה על החסידים' בלשון המעטה, במהלך הימים הנוראים.

וכאשר שאלוהו: "מה הנך רואה לבקר תמיד אצל אדמו"ר, ובימים הללו דווקא?"

השיב הלה: "זהו מכוח השפעת ה"מלמד" שאצלו למדתי תורה נביאים וכתובים, זה נשאר אצלי חרוט על לוח לבי עד עולם".

שאלוהו שוב: "מי היה המלמד שלך, ואיך היה שמו?" "פלוגי בן פלוגי", חזר והשיב.

במקרה, הכיר האדמו"ר אותו "מלמד" שלא היה בר אוריין גדול. שאלו האדמו"ר:

"שמא תוכל לחזור לי על איזה "פשט"ל" או דבר תורה אשר שמעת מפי אותו "מלמד"??

השיב הלה וכה היו דבריו:

"רבי, לא ב'פשט"ל תליא מילתא! מה שהנני זוכר מאותו "מלמד" הינו זאת: תמיד, בעת שהיה מלמד אותנו פסוק שהיה עוסק בעניין בעל משמעות רגשית, היה ה"מלמד" מזיל דמעות ובוכה, ודבר זה השפיע על כולם".

"ופעם אחת, היה זה לפני "ימים הנוראים", פתחנו אנו התלמידים ספר "ישעיה" לפי הוראתו, אז התחיל המלמד להגיד בפנינו את דברי הנביא "קרא בגרון אֶל־תַּחֲשֵׁף פְּשׁוֹפֵר הָרֶם קוֹלְךָ". והיה הרבי שלנו גועה בבכי, וכולנו בכינו יחד עמו כרבע שעה! סגרנו את הספרים והלכנו הביתה, ועד היום אינני יכול לשכוח זאת! זהו אשר דוחף אותי לבוא הנה לקראת "ימים הנוראים": אותם "זיכרונות" נרגשים שנשארו חבויים עמי מימי ילדותי אצל "מלמד" זה, שאמנם בר אוריין לא היה, אבל ההתרגשות שעורר בדבריו אי אפשר לי לשכוח כל ימי חיי".

כל זה, סיפר הרבי הקדוש בעל "תפארת יוסף" באוזני הרבנים שביקרוהו במעון קדשו לרגל עניין חינוכי וציבורי נחוץ, זאת בכדי להדגיש בפניהם עד כמה גדולה חשיבות חינוך צעירי הצאן ותינוקות של בית רבן על ידי מורים ומלמדים יראי השם, שמלמדים את התורה מתוך יראת שמים טהורה, אשר גם כי יזקין לא יסור מליבו של הנער כל הימים.

(=נדפס ב"הנאמן", ביטאון התאחדות חניכי הישיבות, גיליון ד', תמוז תש"ה. מתוך דברים שנישאו בידי גדולי הרבנים במהלך כנס חינוכי שהתקיים באותם הימים בעיר תל אביב, א"י)

שיחת קודש מאת כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זללה"ה

בעשרת ימי תשובה נהוג לומר המזמור בספר תהלים שבו נאמר: "שִׁיר הַמַּעֲלֹת, מִמַּעַמְקִים קָרְאתִיךָ ה'. אֲדָנִי, שְׁמָעָה בְּקוֹלִי, תִּהְיֶינָה אֲזַנֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי!"¹

מהו לשון "תִּהְיֶינָה אֲזַנֶיךָ קְשׁוּבוֹת" שבכתוב?

ויש לומר:

בעשרת ימי תשובה, קרוב אלינו הקב"ה יותר מבשאר ימות השנה, כדרשת חז"ל על הכתוב² "דַּרְשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְהִיּוֹתוֹ קְרוֹב" – "אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים"³.

בביאור העניין יש לומר, שבימים אלה מתעוררים ישראל לתשובה מקרב 'נקודה פנימית' שבלבם, והם קוראים אל השם יתברך ממעמקי הלב. והרי עומק ליבו של יהודי הינו זך ונקי, וקרוב תמיד אל ה'! כתוצאה מכך, נמצא השם יתברך בימים אלה קרוב אלינו יותר מאשר בכל ימות השנה.

וזוהו שהננו מבקשים מן השי"ת בימים קדושים אלה:

"שִׁיר הַמַּעֲלֹת, מִמַּעַמְקִים קָרְאתִיךָ ה'!" ואנו ממשיכים: "אֲדָנִי, שְׁמָעָה בְּקוֹלִי, תִּהְיֶינָה אֲזַנֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי!" מהו לשון "אֲזַנֶיךָ קְשׁוּבוֹת"? אלא 'האזנה' הינה הקשבה מקרוב, בניגוד ל'שמיעה' שהינה מרחוק. כפי שאמרו חז"ל על משה רבנו ע"ה שאמר "הֲאִזִּינוּ הַשָּׁמַיִם.. וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ"⁴, שכלפי 'שמים' דיבר בלשון 'הֲאִזִּינוּ' ואלו כלפי 'ארץ' נקט בלשון 'וְתִשְׁמַע', היינו לפי שמה רבנו קרוב היה לשמים ורחוק לעומת זאת מן הארץ, לכן לשמים הקרובים פנה בלשון 'הֲאִזִּינוּ הַשָּׁמַיִם', ואלו לארץ שהיא רחוקה דיבר בלשון 'וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ'⁵.

והיות שבימים קדושים אלו מגיעות בקשותינו "מִמַּעַמְקִים" היינו מקרב עמקי הלב שלנו, ובמעמקי הלב קרוב היהודי אצל בוראו, הלכך מדגישים אנו בזאת לשון "תִּהְיֶינָה אֲזַנֶיךָ קְשׁוּבוֹת" באופן של האזנה מקרוב, וכאמור.

¹ תהלים קל, א-ב.

² ישעיה נה, ו.

³ ראש השנה יח, א.

⁴ דברים לב, א.

⁵ מדרש תנחומא בפרשת האזינו: "משה אמר 'האזינו השמים' וישעיהו אמר 'שמעו שמים והאזינו ארץ', אמר רבי עקיבא, מלמד כיוון שאמר משה את התורה בשמים היה, והיה מדבר עם השמים כאדם שמדבר עם חברו.. [ע"כ]

עוד יש לפרש בלשון "מִמַּעַמְקִים קְרָאתֶיךָ ה'" – ולכאורה מהו לשון "מִמַּעַמְקִים"? רק הפירוש ש"עומק" שבתוכנו הינו מבקש ומתחנן כביכול עבורנו להשם יתברך.

וזוהו גם כן פירוש הכתוב: "קְרוֹב ה' לְכָל-קְרָאֵיו, לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת"⁶. היינו: "אמת" שבקרבתנו זועקת וקוראת אל ה' ומעוררת בקרב איש ישראל הרהורי תשובה אמיתיים, בכך נעשה הקב"ה קרוב אלינו מתמיד ובאופן יותר מפורש מבשאר זמני השנה.

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

א. "ה' שְׁמָעָה בְּקוֹלִי..."

מנהג ישראל ב"עשרת ימי תשובה", החל מראש השנה ועד ליום הכפורים, לקרוא בסדר התפילה המזמור "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת, מִמַּעַמְקִים קְרָאתֶיךָ ה'".

והנה במזמור זה אנו אומרים: "ה' שְׁמָעָה בְּקוֹלִי, תַּהֲיִינָה אָזְנוֹךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָיִי".

ויש לשאול, מדוע יאמר הכתוב "שְׁמָעָה בְּקוֹלִי", הרי לכאורה מן הנכון לומר "שמעה קוֹלִי" ללא אות ב', כדרך שהננו אומרים בתפילת שמונה עשרה: "שְׁמַע קוֹלֵנוּ"⁷?

ואפשר להסביר הדבר כך:

"קול" של אדם, מבטא את חלק הפנימי שבאדם. והנה, בפנימיותו של אדם מסתתרות לא אחת תשוקות ורצונות מסוגים שונים. ישנן בלב תחושות נסתרות, שאף האדם עצמו פעמים שאינו מודע להן. אלה הן תחושות השוכנות עמוק-עמוק בלב אדם, ורק לעיתים רחוקות מפלסות לעצמן דרך ופורצות חוצה.

כל זה נכון לגבי בשר ודם. אולם כלפי השם יתברך, הרי הכול גלוי וידוע לפניו עד לשורש הנעלם ביותר כמאמר "אֶתְּהָ יוֹדַע רִזֵּי עוֹלָם.. אֶתְּהָ חוֹפֵשׁ כָּל תְּדַרְבֵּטָן.. וְאֵין נִסְתָּר מִנְּגַד עֵינֶיךָ"! השם יתברך הינו יודע מחשבות, ואפילו מחשבות שאדם בעצמו אינו מודע לקיומן, לפניו הכול גלוי וידוע. ולכן יש ביכולתו יתברך למצוא במעמקי לב האדם נימת 'תשובה' דקה מן הדקה, אף כזו שאינה מורגשת אצל האדם.

⁶ תהלים קמה, יח.

⁷ וראו ספר 'לבוש' בסימן תקפה סעיף ב' שכתב "וקודם שיתקע יברך לשמוע קול שופר. ולא יברך לשמוע בקול שופר" כי 'בקול שופר' משמעו ופירושו לשמוע בקולו ולעשות כצויו כמו 'אם שמע תשמע בקול ה' אלהיך' (שמות טו כז). וכן פסק המגן אברהם. ובפרי מגדים שם כתב, שבדיעבד יצא.

וזהו שאנו מבקשים לפני הבורא יתברך "אֲדַנִּי, שְׁמַעָה בְּקוֹלִי!" היינו, מתחננים אנו לפניך ריבוננו של עולם, הלוא בקיא הנך בכל הנעשה ומתרחש בלבנו ו'פנים' ו'חוץ' לדידך חד הם. "מביט ומקשיב" אתה, ואין בעולם מי שמסוגל לשמוע ולהבחין הכול כמוך יתברך.

אי לזאת שאלתנו ובקשתנו מלפניך "ה' שְׁמַעָה בְּקוֹלִי!" היינו מה שגנוז בעמקי קולי, שלא את "קולי" בלבד תשמע אלא אף את החבוי בנימות הקול הדקות, שם נמצא אותו "קול פנימי" הזועק ומתחנן לה'. ועל זאת מעתירים ומתחננים אנו "תְּהַיְיָנָה אֲזַנְיָךְ קְשׁוּבוֹת לְקוֹלִי תַחֲנוּנֵי!"

ב. בעניין המנהג לטיבול ב"דבש" בראש השנה

מנהג בכל תפוצות ישראל לטבול בראש השנה פרוסת "המוציא" בתוך דבש, וכן אוכלים תפוח בדבש, כנזכר בדברי רבנו הרמ"א⁸ "ויש נוהגין לאכול תפוח מתוך בדבש, ואומרים "שְׁתַּתְּחַדֵּשׁ עֲלֵינוּ שָׁנָה מִתּוֹקָה". (=ע"כ)

והנה "מנהג ישראל – תורה היא!" ויש להבין למה נבחר הדבש מתוך כל מיני מאכלים מתוקים, ומדוע לא תיקנו בכללות לאכול כל מיני מתוק שבנמצא, שעליהם יוכלו להתפלל נוסח "יהי רצון" האמור? [=בדברי רמ"א נראה שיש עניין לאכול גם תפוח מתוק וגם טיבול בדבש, ויש להבין על שום מה לא יספיק תפוח מתוק בלבד]

ועלה בדעתנו בס"ד לומר בזה, כי הנה ידועים דברי רבנו יונה במסכת ברכות⁹ בעניין "המושק"א" (=מוסק) שהינו מין בשמים הנעשה מזיעת חיה ידועה שיש לה כמין חטוטרט בצוואר, ולשם מתקבץ בתחילה כעין דם ואחר כך נעשה הימנו "מוש"ק". והביא על זה דברי רבנו מאיר הלוי ז"ל, שהיה אוסר אותו באכילה¹⁰ מפני חשש דם.

ועל זה כותב רבנו יונה בזה הלשון:

"ואפשר לתת טעם בו ל ה ת י ר ולומר פֶּרֶשׁ בעלמא הוא, ואף על פי שמתחלה הוא דם, לא חיישינן להכי, דבתר השתא אזלינן! [=היינו שמתחשבים רק במצבו של עכשיו, ולא במצב שלו לשעבר].

"תדע! שהרי הדבש אם נפל בו חתיכה של איסור, אין הדבש אסור, אף על פי שהאיסור נימות בתוך הדבש, כיון ש"דרך הדבש להחזיר הדבר שנופל לתוכו דבש [=שהדבר שנפל הופך גם הוא לדבש], כמו דבש דיינינן ליה ומותר. הכי

⁸ בסימן תקפ"ג, סעיף א.

⁹ בדף ל"א ע"ב, מדפי הרי"ף הרגילים.

¹⁰ מדובר שהיו רוצים לתתו בתבשיל בתור תבלין כדלקמן.

נמי [=במוש"ק] אע"פ שמתחילה היה דם, כיון שעכשיו יצא מתורת דם, בתר השתא אזלינן, ואף על פי שנותן בתבשיל טעם לשבת, מותר¹¹.

[=עכ"ל רבנו יונה בפרק 'כיצד מברכין']

לפי זה יש לומר בס"ד, שמזה הטעם הננו מדקדקים לאכול מין דבש דווקא, לפי שיש עניין לתת סימן טוב לשנה הבאה עלינו לטובה. והיות שהדבש הינו מאכל שמהפך כאמור את כל הניתן בתוכו להיות גם כן דבש, עד כי "לא נודע כי באו אל קרבנה!" ואין זכר למו. הלכך בראש השנה, שאפשר כי נגזרת בו גזירה על האדם או כל עניין לא טוב חלילה, הננו מטבלים את המאכל בדבש לשם "סימן טוב" – למען כל דבר לא טוב יתהפך בס"ד לטובה ולברכה, ויהיה מתוק "כדבש לפינו" – אמן כן יהי רצון!!

ג. טיבול פרוסת 'המוציא' בדבש

מנהג ישראל תורה, שבליל ראש השנה מטבלים את פרוסת "המוציא" בתוך דבש, מלבד טיבול התפוח בדבש. (=נוסח 'שתחדש' נהוג לומר על התפוח דווקא). וכן מובא ב"לבוש"¹² "ומנהג אשכנז, מטבילים פרוסת הבציעה בדבש, לומר תהא השנה הבאה מתוקה וטובה לנו". וכן עמא דבר.

ויש להבין, מדוע אין מספיק בהטבלת התפוח בדבש, עד כי הננו צריכים להטביל גם פרוסת 'המוציא'? וכן מה עניין בהטבלת פרוסת המוציא דווקא בדבש? ויש מן הפוסקים שכתבו¹³, כי הטבלת פרוסת 'המוציא' בדבש בנוסף לתפוח, באה לפתור ספק הלכתי על מה מברכים באכילת תפוח בדבש, האם על התפוח או על הדבש? שכן יש לדעת איזה משני המינים הינו עיקר ואיזה תפילה. ואין כאן המקום לדון בזה.

ואפשר לומר, כי כל דבר הינו רמוז בתורה הקדושה.

שכן מצינו בגמרא¹⁴, כי בזמן שהיו מקריבים קורבנות בבית המקדש והיו אומרים על כל קרבן ציבור "שיר" בצורת מזמור בספר תהלים, אזי במוסף של ראש השנה היו אומרים המזמור "הַרְנִינוּ לַאלֹהִים עֲזָנוּ, הָרִיעוּ לַאלֹהֵי יַעֲקֹב". מפרש רש"י: 'זאומרים אותו על מוספי ראש השנה, לפי שהוא 'יום תרועה' (=ובו בפרק מוזכר "הָרִיעוּ לַאלֹהֵי יַעֲקֹב"). וכן נאמר בהמשך 'תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסַח לְיוֹם תְּגִנוּ, שהגמרא דורשת זה הפסוק על 'ראש השנה'.

¹¹ על סמך זה גם התירו הדבש בימיהם ולא חששו לרגלי הדבורים שהיו בדבש, לפי שהופכים לדבש ומותר.

¹² סימן תקפג סעיף ב.

¹³ שו"ת שבות יעקב, להגאון רבי יעקב ריישר מפראג, חלק שני, סימן כז.

¹⁴ ראש השנה ל, ב.

והנה בסוף המזמור נאמר בפסוק "וַיֵּאָכְלֵהוּ מִחֶלֶב חֶטֶה, וּמִצֹּרֶר דְּבִשׁ אֲשֶׁבִיעֶנָּה". ויש לומר, שכאן בפסוק זה נמצא רמז למנהג אשכנז לטבול פרוסת המוציא בדבש, שכן הדברים כמעט מפורשים בכתוב "וַיֵּאָכְלֵהוּ מִחֶלֶב חֶטֶה" הרמז לפרוסת המוציא שהיא מחיטה, והכתוב ממשיך "וּמִצֹּרֶר דְּבִשׁ אֲשֶׁבִיעֶנָּה" הרמז לטיבול בדבש! נמצא אפוא, כי אף מנהג מאוחר זה הינו רמוז בתורה.

(=שוב ראיתי בספר "מנהגי מהרי"ל"¹⁵, כאשר מביא המנהג לאכול תפוח בדבש בראש השנה, דרש לזה "סמך" מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים, ומן הכתובים מביא לזה הפסוק "תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר" וסמך לו "וַיֵּאָכְלֵהוּ מִחֶלֶב חֶטֶה, וּמִצֹּרֶר דְּבִשׁ אֲשֶׁבִיעֶנָּה!" (=ע"כ). וברוך ה' שזכינו לכוון לדעתנו הגדולה. אכן יש להעיר, כי מהרי"ל אינו מזכיר בדבריו מנהג אשכנז שלנו, לטבול גם את פרוסת המוציא בדבש, מנהג שכנראה טרם היה נהוג בימיו, ולפיכך אינו מביא כמובן אסמכתא למנהג זה)

*****

ילקוט אמרות קודש

מספרי מרנן רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין

על יום טוב של ראש השנה

שגב מעלת יום "ראש השנה"

כל השפעות השנה כלולות בזה היום

מדוע מכונה יום זה "ראש השנה", ולא "ראשית השנה" או "תחילת השנה"??

מאיר רבנו הקדוש "אורחות חיים" זצ"ל:

יום הקדוש והנורא ראש השנה, מהווה "ראש" ועיקר לכלל ימות השנה, כדרך שאיבר "הראש" הינו מנהיג הגוף עם כלל איבריו. שכן יום "ראש השנה" מכונה כנודע "היום הַרְת עוֹלָם" – על שום שביום זה הושלמה בריאת העולם במהלך ששת ימי בראשית¹⁶.

ביום "ראש השנה" – כפי שמבואר בספרים הקדושים – מתעורר ומתחדש בבריאה אותו "רצון הפשוט" מצד בורא עולם ויוצר כל, שמכוחו נוצרה

¹⁵ הלכות ראש השנה, עמ' רעו.

¹⁶ השו"ת: ראש השנה כז, א: א"ר שמואל בר יצחק, כמאן מצלינן האידינא 'זה היום תחילת מעשיך זיכרון ליום ראשון? כמאן כר"א דאמר באחד בתשרי נברא העולם'. וראו ר"ן [ג.] על פי הפסיקתא, שאז היה גמר הבריאה.

הבריאה בששת ימי בראשית. רצון עליון זה, שממנו השתלשלו כאמור יצורי תבל המהווים "לבושים" החיצוניים לאור האלוקי בבריאה, הינו מתעורר בכל שנה מחדש ביום ראש השנה, ושב ומתפשט בכלל מעשה הבריאה.

מכוחו של 'רצון פשוט' זה מסתעפות להן כל ההתרחשויות שיארעו בזו השנה, והימנו מגיע מכלול ההשפעות שירדו בעולם במהלך השנה העתידה לבוא כדוגמת: חיים, שובע, בנים, נחת, בריאות הגוף והנפש, וכן הלאה. כל השפעה והשפעה יוצאת לאור במשך השנה בצורה מוגדרת ומיוחדת וברגע המיועד לה, כדרך שנקבע במהלך "יום הַרְת עוֹלָם" שהוא 'ראש השנה'.

מכאן נגזר כינויו המיוחד של היום "ראש השנה"! שכן בתוככי יום קדוש ונורא זה, מקופלים וטמונים כל הכוחות והסתעפויות של השנה הבאה עלינו לטובה. יום זה אינו 'תחילת השנה' גרידא, בתור יום ראשון שבשנה, אלא מהווה "ראש" השנה ממש, שכן כדוגמת הראש שהינו מלך האברים, כך יום זה מהווה בחינת 'ראש' לכל השנה! אי לכך יאה לו הכינוי "ראש השנה".

(סוד ישרים לראש השנה, עניין א)

תפילות כל השנה כלולות בתפילות ראש השנה

כלל גדול טובע עבורנו רבנו "אורחות חיים" זי"ע – במהות יום "ראש השנה":

לא זו בלבד השפעות "הגשמיות" של שנה העתידה מקופלות להן ברצון האלוקי שמתחדש ומתגלה ביום 'ראש השנה' – אלא אף כל התפילות ובקשות והתחינות, וכל מיני שוועות וחנונים שעתיד אדם להעתיירם לפני בורא עולם במהלך השנה הקרובה, הכול גנוזים ומקופלים בתפילות יום הנשגב של "ראש השנה"! כל זאת למרות שאין בידי האדם כפי תפיסתו ידיעה בצרכיו העתידיים, ואינו מסוגל לצפות ביום "ראש השנה" למה יזקק במשך השנה החדשה, אשר מטבע הדברים טומנת בחובה מאורעות והתפתחויות בלתי צפויות לעיני בשר.

ולפי שיום זה הינו 'תחילה וראש' לימות השנה – אי לכן כלולות להן כל תפילות האדם שעתיד הינו להעתייר בהן במהלך השנה בתפילות "ראש השנה". תפילות הללו, נמשכות ויונקות כולן משורש זה היום הקדוש לאדוננו.

קול השופר מכיל כל תפילות האדם

מוסיף ומאיר רבנו הקדוש "אורחות חיים" – שמזה הטעם ומזו הסיבה, נצטוונו בתורה אודות מצוות "תקיעת שופר" ביום "ראש השנה".

שכן מה אופייני המיוחד של "קול שופר"? אופי העיקרי של 'קול שופר' מתבטא בכך בהיותו "קול פשוט" מבלי צליל מוגדר, נטול כל חיתוך דיבור או תיבת לשון. "קול סתמי" שאינו נושא בקרבו משמעות מוגדרת.

זאת לפי שבצליל "קול פשוט" זה גנוזות כל התפילות ותחינות ובקשות שעתיד האדם לשפוך אותן לפני יוצרו וקונו במהלך השנה הקרובה. אי לזאת מגיע "קול השופר" באופן פשוט וסתמי, באופן שאין להציל הימנו משמעות מוגדרת – אך בפועל מכילים "קולות פשוטים" הללו מכלול קמטי וצלילי תפילות שיינשאו בידי ישראל לפני שוכן מרומים במהלך השנה, עד לנימותיהן הדקות ביותר.

(סוד ישרים לראש השנה, עניין ב)

ראש השנה – זמן המסוגל להשפעות על האדם

"בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים – בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים".

(ראש השנה, דף י:)

מה עניין מיוחד נמצא ביום ראש השנה, שבגינו פסקו ביום זה כל מיני שעבוד מראשי אבותינו?

הגיד רבנו בעל "מי השלוח":

בכל יום מימות השנה, בשעה שאדם הינו נזקק לישועה בכדי לצאת מאפילה לאורה – נדרשת לשם כך 'זכות' מיוחדת מצד האדם שבכוחה להביא לביטול הגזירה הקדומה, על מנת שהוא יצא מצרה לרווחה.

יוצא מן הכלל הינו "ראש השנה" – יום ה'הרת עולם' שבו נברא העולם, כפי שהננו מכריזים במהלך תפילות היום "זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֵׂיךָ"¹⁷!

שכן בעת בריאת העולם – טרם נמצאה ביד הבריאה "זכות" שמכוחה תיברא ויושפע בה חיים. עם זאת, השם יתברך ברוב חסדיו היה בורא עולם ומלואו תבל ויושבי בה, ומשפיע חיים לכל בריותיו כמאמר הכתוב "זֶכֶר רַחֲמֶיךָ ה' וְחֶסְדֶיךָ פִּי מְעוֹלָם הַמָּה"¹⁸! היינו: חסדי השי"ת נמשכים והולכים למן ראשית

¹⁷ בסדר "זיכרונות". וראה בגמרא ראש השנה כז, א: 'כמאן מצלינו האינדא זה היום תחילת מעשיך זיכרון ליום ראשון, כמאן כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם', ע"כ.

¹⁸ תהלים כה, ו.

קיום העולם כמאמר "עולם חסד יבנה"¹⁹! חסדים הללו הינם בגדר "חסדים" פשוטים – נטולי "עילה" או זכות, חסד מזוקק וטהור המגיע מכוח השפעת בורא עולם ויוצר כל.

ב'ראש השנה' שהינו יום הרת עולם, מתעוררים אי לכן כל אותם חסדים קדומים מימי ראשית הבריאה, כשטרם נמצאה עילה ביד הבריאה לאותן ההשפעות, ומכל מקום היה הבורא יתברך מאציל מחסדיו מבלי גבול ומידה ובורא עולמו על כל גווניו 'בחסד וברחמים'. ובעבור סגוליותו של יום חסדים נשגב זה – הושפעה בו ביום ישועה על יוסף ביציאתו בבית האסורים, ופסק בו עול השעבוד מעל אבותינו במצרים!

ביום זה, שהינו כאמור יום מסוגל לחסדים מני ששת ימי בראשית – עומדות בו הבריות לדין, ומושפעים עליהן 'חיים ושובע וברכה' למשך כל ימות השנה כמאמר "ותחתך קצבה לכל ברייתך".

(על פי "מי השלוח" פרשת אמור, ד"ה "בחודש השביעי")

אכילת סימנים בראש השנה

אמר אב"י: השתא דאמרת 'סימנא מילתא היא' (=כעת שהננו יודעים כי סימן נחשב לדבר), יהא רגיל איניש למיכל בריש שתא (=ירגיל אדם לאכול בראש השנה) קרא ורוביא, וסלקי ותמרי.

[הוריות יב., כריתות ו.]

רש"י: 'תלתן ורוביא' – שירבו זכויותינו. 'כרתי' – יכרתו שונאינו. 'סלקא' – שיסתלקו אויבינו. 'תמרי' – שיתמו שונאינו.

[טור אורח חיים, תקפ"ג]

מה העניין באכילת "סימנים" הללו שאותם הננו מסדרים לעצמנו בליל ראש השנה – ועבור מי היא משמשת בתור 'סימן'?

מאיר לנו רבנו הקדוש בעל 'אורחות חיים' ז"ע בספרו 'סוד ישרים' במהות הסימנים ומשמעותם, וכה הם דבריו:

¹⁹ תהלים פט, ג.

'סימנים' – להכרת רצון שמים

"סימן" – מנהיר רבנו – הינו מושג הלכתי ידוע, שמופיע בהלכות "השבת אבדה", ועניינו שנכיר באמצעותו למי שייך חפץ שנמצא על ידינו ומיהו 'בעל האבדה', בכדי שנוכל לקיים בו מצוות 'השבת אבדה'.

ברי למבין, ש'סימן' אינו מהווה סיבה הגורמת לבעלות האדם על החפץ, אלא הינו משמש בתור גילוי מילתא שהחפץ האמור שייך לאדם, על סמך 'סימן' שהוא נותן. 'הסימן' מודיענו, כי החפץ שנמצא הינו אותו חפץ שאבד לבעליו.

בדומה לכך – אומר מרן בעל "אורחות חיים" – הינו עניין 'סימנים' אלה שאנו נוהגים באכילתם בליל ראש השנה. במהלך אכילת הסימנים הננו מבקשים מן השם יתברך 'שֶׁתְּחַדֵּשׁ עֲלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה', 'שֶׁיִרְפוּ זְכוּתֵינוּ', וכן 'שִׁיתְמוּ שׁוֹנְאֵינוּ', וכיוצא באלה מן הבקשות שה' ייטיב עמנו.

בקשות אלה הינן בעצם מבוקשיו של השם יתברך עצמו! החפץ להיטיב עם בריותיו, והן טבועות בגוף הבריאה שנועדה להיטיב עם הברואים כמאמר 'פִּי אִמְרָתִי עוֹלָם חֶסֶד וּבְנֵה'²⁰. על כן ביום 'ראש השנה' שהינו 'יום הרת עולם', מחפשים אנו בבריאה מקור ואסמכתא לחסדי הבורא שהננו מבקשים עליהם, ואנו עורכים בקשותינו אלה באמצעות אכילת מינים הללו, הרומזים בסימניהם אל הטובות המונחות ביסוד הבריאה. כשאכילתנו זו הינה מלווה בבקשותינו, שטובות הללו תחולנה על ראשנו במהלך השנה העתידה לבוא.

[סוד ישרים, ראש השנה, ענין ה]

תפילות יום ראש השנה

וּתְתֵן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ... אֶת יוֹם הַזְּכָרוֹן הַזֶּה

מאיזה טעם מכונה יום טוב של ראש השנה בתואר "יום הזכרון"?

אומר על כך רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" זצ"ל:

עניין "זיכרון" תכליתו להזכיר מצב מיוחד ששרר בבריאה מלפנים, שבחלוף הזמן הינו משתכח והולך מתודעת הבריות.

²⁰ תהלים פט, ג.

שכן לפני בריאת העולם על מגוון יצוריו, שרר במרחבי תבל אור רצונו יתברך בבהירות יתר בבחינת "אַתָּה־הוּא עַד שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם!" טרם התקיים ביקום הסתר המכונה "טבע", שבכוחו להעלים את מציאותו ונוכחותו של השם יתברך.

מצב הזה נשתנה כליל, עם כינון תבל ומלואה בידי היוצר כל.

לפי שבמהלך הבריאה עטה היקום על עצמו שלל 'לבושים' שונים, בדמות מגוון הברואים שמסתירים את האור האלוקי הגנוז במעמקי הבריאה. המתבונן ביצירה בעיני בשר, לא יחוש באור האלוקי שבבריאה, אלא אם כן יתבונן בעיני שכלו מבעד לבושי הטבע בבחינת "שְׂאוֹ־מְרוֹם עֵינֵיכֶם (=הגביהו למרום מבטיכם, ואז) וּרְאוּ מִי־בְרָא אֱלֹהִים!"²¹

לא לחינם טבעו הקדמונים את האמרה הידועה ולפיה "הטבע" הינו בגימטרייה "אֱלֹהִים"²² שכן היקום כולו המכונה בפינו 'טבע' לרוב הרגלנו בו – הינו בעצם שרשרת של ניסים פלאיים מצד 'המַחֲדֵשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית', ואלוקות החבויה בו הינה בבחינת "מְלֶאכֶה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיהָ"²³

אכן ברבות הימים וכחלוף העיתים, כאשר מאורעות עולם מתגלגלים ושוטפים להם כנהר שאינו פוסק, הולכת 'אלוקות' זו ומשתכחת מלב הבריות, והבריאה מתנתקת כביכול מיוצרה ובוראה. קיים אפוא צורך בבריאה שתזכיר לעצמה כפעם בפעם כי "לֵה' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ תִּבְל וַיּוֹשְׁבֵי בָהּ"²⁴! על מנת להשיב את לב ברואי עולם ל'שורש הבריאה' שהינו רצון האלוקי כמאמר 'לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, אֵין עוֹד'²⁵

*

למען תכלית נשגבה זו נועד יום "ראש השנה" – שהינו "יום הַרְת עוֹלָם".

במהלך "זֶה הַיּוֹם תַּחֲלִילַת מַעֲשֵׂיךָ" – חוזרת הבריאה לתקופת הַרְאשִׁית שלה, היינו אל אותה נקודת זמן ששרר ביקום רק רצונו הפשוט יתברך באופן גלוי, כשהוא נטול לבושים והסוואות שמושכות את העין ומשכיחות מלב הברואים המקור העליון. זהו יום ראש השנה שבו 'נזכרת' הבריאה מראשית הווייתה, והיא מתחברת אל מקורה ולשורשה כאשר "בְּטָרֵם כָּל יַצִּיר נִבְרָא!"

²¹ ישעיה מ, כו.

²² בספר מצודת דוד לרדב"ז [דף לה] בשם 'אמרו המגמטרים', וכן בעוד מקורות, ואכ"מ.

²³ תהלים קד, כד.

²⁴ תהלים כד, א.

²⁵ מלכים א, ח-ו.

ועל שום "זיכרון" זה שבו הבריאה נזכרת בשורשה הקדום – מכונה יום ראש השנה בתואר "יום הזיכרון!"

(סוד ישרים לראש השנה, עניין יא)

מוסיף על כך מרן בעל "אורחות חיים":

זהו גם הטעם והסיבה לכך, שביום זה הננו מצווים בתקיעת שופר.

שכן עיקרה של "תקיעה" הינו 'קול פשוט' שיוצא מן השופר – קול חלק נטול חיתוך אותיות, החף מכל צורה של 'דיבור' וקישוט קול.

דבר זה הינו רומז על כך, כי ביום נשגב ונורא זה הננו שבים לגמרי אל 'רצון הפשוט' מן ששת ימי בראשית, כאשר במסגרת זו אנו מבטלים מקרבנו כל גוון ומכלילים עצמנו ברצונו יתברך ובמלכותו בבחינת "שְׁתַּמְּלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם".

(סוד ישרים)

*

כִּי תַעֲבִיר מִמִּשְׁלַת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ – וְתִמְלֹךְ אֹתָהּ הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ
מִהֲרָה לְבִדְךָ, עַל כָּל מַעֲשֵׂיךָ...!

אומר על כך רבנו הקדוש בעל "מי השלוח":

תפקידו העיקרי של "מלך בשר ודם" הינו להשליט חוק וסדר בארץ ולהרתיע עבריינים, כמאמר חכמינו ז"ל במסכת אבות²⁶ "הָיוּ מִתְפַּלְלִים בְּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת, שְׁאֵלְמָלֵא מוֹרָאָה, אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלִעּוֹ" וכן הכתוב אומר "מֶלֶךְ בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אֶרֶץ"²⁷.

לאור הנחה זו מסתבר, שאילו ביום מן הימים תתקיים מציאות כזאת ולפיה כל דיירי תבל בלי יוצא מן הכלל יהיו מובטחים ועומדים שיתנהגו באופן הולם, כאשר הצדק והיושר נר לרגלם – לא יתקיים בבריאה כל צורך ב'מלך' או במוסד שלטוני כלשהו. שכן במצב כזה כאשר כל בני האדם צדיקים וישרים, נעשה מוסד 'המלוכה' והשלטון מיותר לגמרי ואין בו שום צורך.

²⁶ פרק שלישי, משנה ב.

²⁷ משלי כט, ד.

שונים פני הדברים בתכלית השינוי, בשעה שמדובר במלכותו יתברך ויתעלה – להבדיל אלף אלפי הבדלות.

שכן השם יתברך שהינו "מֶלֶךְ וּמְלֻכּוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה" – מלכותו "נצח" והיא נמשכת לעולמים כמאמר 'לְעֵדֵי עַד יִמְלֹךְ!' ואף לאחר שיקוימו בנו כדברי תפילותינו ביום זה "פִּי תַעֲבִיר מִמְּשָׁלַת זְדוֹן מִן הָאָרֶץ!" כאשר לאיש בתבל לא תהא נטייה להרע והכול יעמדו בבחינת "וַיֵּדַע כָּל פֶּעוּל פִּי אֲתָה פְּעַלְתּוֹ", אף אז תימשך ותתקיים מלכותו יתברך מבלי הפסק וללא הגבלת זמן.

ההסבר שבדבר – לפי שמלכות בורא עולם הינה נשגבה למעלה מהשגות בני אנוש, ואינה נתפסת במונחים של בן תמותה. אין היא נובעת מתוך "צורך" כלשהו הקיים בבריאה, ואינה באה לספק דבר מסוים עבור ברואי עולם כביכול, שכן מלכותו יתברך הינה 'מציאות' בפני עצמה ובלתי תלויה היא במעשה הבריאה כמאמר הפייטן "וְאַחֲרֵי כָּכֵל הַפֶּל – לְבַדּוֹ יִמְלֹךְ נֹרָא!" ואכן כך הננו מדגישים בתפילות ראש השנה²⁸ באמירת: "פִּי הַמְּלֻכּוֹת שְׁלָךְ הִיא וּלְעוֹלָמֵי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד, פִּתּוּב בְּתוֹרָתְךָ 'ה' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד!"

וזוהו שאומרים בתפילות ימים הנוראים: "וּבִכְן צְדִיקִים יִרְאוּ וַיִּשְׁמְחוּ" במלכותו יתברך שהינה "גבוה מעל גבוה" מהשגות אדם – שהרי אף בשעה שיקוים בנו כמאמר "פִּי תַעֲבִיר מִמְּשָׁלַת זְדוֹן מִן הָאָרֶץ" ועולם ומלואו יהא נוהג לפי אמות מידה של צדק ויושר – מלכותו יתברך תוסיף ותימשך כמאמר "וְתִמְלֹךְ אֲתָה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ מִהֲרָה לְבַדְּךָ עַל כָּל מַעֲשֵׂיךָ... יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם.. לְדֹר וָדֹר!"

(מי השלוח)

"הַמֶּלֶךְ"...!

רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע קובע לנו בספרו לאמור:

טובה עצומה נצמחת לו לאדם מכך שהינו קובע בליבו ומזכיר בפיו עניין המלכת בורא עולם כמלך, ביום הנשגב ונאדר של "ראש השנה".

שכן כך הננו מוצאים בדברי חז"ל הקדושים, שהשם יתברך אומר לישראל:

"אמרו לפני מלכויות בראש השנה – כדי שתמליכוני עליכם! אמרו

לפני זיכרונות – כדי שיעלה זיכרונו לפני לטובה, ובמה? בשופר"²⁹

²⁸ יש דעות שתפלת 'עלינו לשבח' מקורה ב'תקיעתא דבי רב' המיוסדת לתפילות ראש השנה. שיטות אחרות מקדימות את זמנה של תפילה זו לזמן התנאים, ויש שיטות בראשונים שאמרה יהושע בן נון בעת כיבוש הארץ.
²⁹ ראש השנה זט, א.

מתוך לשון ונוסח "אמרו לפני... כדי שתמליכוני עליכם" עולה, כי תועלת עשויה לצמוח לישראל מן 'המלכה' זו, בדומה לאמור אחריו בסדר 'זיכרונות' שבאה "כדי שיעלה זיכרונכם לפני לטובה!" נשאלת השאלה: איזו תועלת עשויה לצמוח לישראל מן אמירת "מלכויות" זו, עד שהקב"ה עצמו ממליץ על כך לעם ישראל באמרו "כדי שתמליכוני עליכם"? (=שהרי פשיטא כי השם יתברך אינו זקוק להמלכתנו, והינו מלך אף בלעדיה!)

מנהיר רבנו בעל "מי השלוח" – כי אמת ונכון, תועלת עצומה נצמחת לחיי איש ישראל מן 'המלכת שמים' זו ביום ראש השנה.

שכן אף שנדמה לפעמים לאדם כי "קבלת עול מלכות שמים" נושאת בחובה 'שעבוד' מסוים וכובלת את נפשו כביכול, באמת אין הדבר כן כלל וכלל! ואדרבה חירות היא לנפש באופן שאין למעלה הימנו. שכן ככל שאדם מתהלך בעולם תוך מחשבת "אני ואפסי עוד" ובתחושות "כוחי ועוצם ידי" – כך בעצם הולך ומתרחק הינו מאורו יתברך ושכינתו אינה שורה על מעשיו כמאמר רבותינו³⁰ "כל אדם שיש בו גסות הרוח, אומר הקב"ה: אין אני והוא יכולים לדור בעולם!" ומאחר ששכינת כבודו מסתלקת מן האדם, ממילא נעשה הוא חשוף לכל מיני פגעים שעשויים לפקוד האדם בעולם הזה, ד' ישמרנו.

לעומת זאת, בשעה שאדם מתנהג בענווה יתירה והינו ממליך את הקב"ה עליו, לאחר שהוא מכיר שהכול מגיע ממנו יתברך – על אדם כזה שורה השכינה! ובמקום שהשכינה שורה, שם אין הרע יכול לקרוב ולהזיק כמאמר: "לא תִּאָנָה אֵלֶיךָ רָעָה, וְנִגַע לֹא יִקְרַב בְּאֵהָלֶךָ"³¹! נמצא אפוא, כי דווקא 'קבלת עול מלכות שמים' שלימה מצד האדם משמשת כערובה וביטחון לשמירת ה' עליו, כאשר כתוצאה מכך נעשה האדם 'בן-חורין' גמור, זאת בניגוד לדימוי המוטעה ולפיו המלכת שמים מהווה מעין 'שעבוד' לנפש האדם – ולא היא!

דברים הללו הינם נכונים וישרים כלפי האדם במשך כל השנה, אך משמעות כפולה להם ביום הקדוש והנורא "ראש השנה" שבו נחתכים כל מעשי האדם.

ומסיים רבנו בעל "מי השלוח" זי"ע דבריו אלו – בזה הלשון:

"וזה מייעץ השם יתברך לישראל, שבימי ראש השנה יהיה רגיל על שפתם תיבת "מִלְךָ" – והוא 'סגולה' להינצל מכל רע כשלא ימוש מפיו, שהשם יתברך הוא מלכו!" (=ע"כ)

(מי השלוח ח"ב, למסכת ראש השנה דף טז.)

³⁰ סוטה ה, א.

³¹ תהלים צא, י.

בְּאֵין מְלִיץ יִשָּׁר... וְצַדִּיקָנוּ בְּמִשְׁפָּט (מתוך "תפלת מוסף")

היה אומר על כך כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל:

"בְּאֵין" – בעת שאדם מחזיק את עצמו בשפלות והינו בעיני עצמו אפס וכלום בבחינת "אֵין" – דבר זה בעצמו משמש עבורו בתור "מְלִיץ יוֹשָׁר" הטוב ביותר ביום ראש השנה!! בבחינת מה שקבעו חז"ל בגמרא "כָּל דְּפִיֵּיף טָפִי – מְעֵלֵיא" ³².
[כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל]

ק ר י א ת ה ת ו ר ה

עניין מה שאנו קורים ביום הראשון של ראש השנה 'וד' פקד את שרה, וביום השני אנו קורים 'פרשת העקידה'.

אומר מרן בעל 'בית יעקב':

ביום הראשון הננו קוראים איך השם יתברך נותן לאדם את הטובה; וביום השני אנו קורים איך נחזיר אותה טובה אליו! ומסיים רבנו: 'כי זהו עיקר השלימות!
(בית יעקב הכולל, ראש השנה)

**וְה' פָּקַד אֶת-שָׂרָה... וַתֹּאמֶר שָׂרָה צַחֵק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, כָּל-
הַשְּׂמֵעַ יִצְחָק-לִי**

מהו לשון "צַחֵק עָשָׂה לִי" שבדברי שרה?

אומר מרן "מי השלוח":

בדברי חז"ל מובא, כי עקרות רבות נפקדו באותו זמן שנפקדה שרה. [=מדרש]
ניתן לשער אפוא כי 'ליצני הדור' שביקשו להמעט מגדלותה של שרה, תולים היו הדברים בהיפוך הסדר, באמרם ששרה נפקדה בזכות אותן עקרות ולא הן נפקדו בזכותה, שהרי הן רבות והיא יחידה כנגדן! בכך היו מבקשים להמעט מערכה של שרה, ולהקהות הרושם של 'קידוש השם' שנגרם בגין פקידתה זו.

לפיכך הייתה שרה מדגישה בדבריה שאין אמת בדברים, שכן 'כָּל הַשְּׂמֵעַ' היינו: כל המבין בתוכן העניין ויורד לסוף כוונתו [=שומע' מלשון הבנה כמו 'פי שִׁמְעַ יוֹסֵף'³³] "יִצְחָק לִי" כלומר: הוא יבין מעצמו כי 'צחוק' ושמחה שגרם הקב"ה בפקידתן של העקרות 'לִי' הוא, שהכול בעטיי בא ובשבילי!

['מי השלוח' פרשת וירא, חלק ראשון]

³² ביום זה של ראש השנה, כל כמה שנכפפים יותר, כך עדיף לאדם. ראש השנה כו, ב.

³³ בראשית מב, כג.

פרשת העקידה

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַהֲאֵלֹהִים נִסָּה אֶת-אַבְרָהָם...

עיקר ניסיון העקידה – מסבר אוזנינו רבנו 'מי השלוח' – לא התמצה בגוף נכונותו של אברהם להקריב את יצחק בנו על גבי המזבח. שהרי לגבי אברהם אבינו הייתה זו מן 'עבודות הקלות'! [=כלשון רבנו] לקיים בהן רצון הבורא, שכן אף אילו נדרש הימנו להעלות עצמו ובשרו לקרבן לא היה מהסס בליבו כלל. עיקר הקושי בניסיון עקידת יצחק התבטא בזאת, שבמהלכו נדרש מן אברהם לסלק מעצמו כל נגיעה אישית ולו קלה שבקלות – בכדי להבין לאשורו מהות ציווי הבורא יתברך אליו "וְהֶעֱלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה"³⁴! ככתבו וכלשונו.

שהרי השם יתברך בעצם לא ציווה לאברהם אבינו באופן מפורש כי "ישחט" את יצחק בנו, אלא כך נאמר לו: "וְהֶעֱלֵהוּ לְעֹלָה"³⁵! ואכן מצינו במדרש³⁵, שבעת שאברהם אבינו נצטווה מפי מלאך ה' "אַל-תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל-הַנֶּעֱר"³⁶! ניסה אברהם להמשיך בכל זאת במלאכת שחיטת יצחק כפשטות לשון הציווי, עד שהובהר לו משמים כי מצוות הבורא "וְהֶעֱלֵהוּ לְעֹלָה" קוימה על ידו בעצם העלאתו של יצחק על גבי המזבח! לפי שכך היה אומר השם יתברך לאברהם: "כֹּלֹם אִמַּרְתִּי לְךָ 'שַׁחְטֵהוּ'?? וְהָרִי לֹא אִמַּרְתִּי לְךָ אֵלֶּה 'הֶעֱלֵהוּ'! הֵינִי: הֶעֱלֵה אותו כמות שהוא על גבי המזבח – ושוב תִּוְרִידוֹ הֵימָנוּ!

למעשה, כבר למן תחילת ניסיון העקידה, הבחין אברהם בעמימות שבלשון הציווי "וְהֶעֱלֵהוּ לְעֹלָה", ולא ידע להשית עצות בנפשו כיצד אמור הינו לנהוג: האם אמנם כוונת הדברים כפשוטם דהיינו שיקריב את יצחק לקרבן, או שמא אין כאן ציווי אודות מעשה שחיטה ממש אלא רק על העלאתו גרידא על גבי המזבח, ולאחר מכן הורדתו הימנו!

וכך היו מחשבות ספק הללו מתרוצצות בליבו של אברהם אנה ואנה, והיה אברהם אבינו תוהה בינו לבין עצמו כיצד יעשה: באם ישחט את יצחק כפשוטם של דברים – שמא אין רצון ה' בשחיטת יצחק חלילה כי אם בהעלאתו גרידא, ואזי עוון רציחה בידו!! בנוסף נקפו ליבו של אברהם בחשבו שאם כנים הדברים, הכיצד תקוים בו הבטחת הבורא יתברך אליו "פִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לְךָ זֶרַע"³⁷! מאידך, חושב היה אברהם: שמא מכל מקום כך רצון הבורא ממני שאשחט את

³⁴ בראשית כב, ב.

³⁵ בראשית רבה, פרשה נו, אות ח.

³⁶ בראשית כב, יב.

³⁷ בראשית כא, יב.

יצחק, ממילא אסור לי להתחכם ולמצוא תירוצים חלילה בכדי לחמוק מחובתי זו, ועלי לקיים את מצוות בוראי כפשוטו!

מסכם רבנו בעל "מי השלוח":

בנקודה זו – גלום היה עיקר כובדו של "ניסיון העקידה".

שכן אלמלי היה בליבו של אברהם אבינו ניד של נגיעה אף 'כחוט השערה', הייתה "דעתו" של אברהם מכרעת בקלות לעבר הצד השני (=האמיתי!) בפירוש "הַעֲלֵהוּ לְעֹלָה", שמשמעו 'העלאה על גבי המזבח' ותו לא! רק מחמת זאת שאברהם אבינו ביטל ודיכא בעצמו בכוחות איתנים שלא מן העולם הזה כל 'נגיעה' עצמית אף קלה שבקלות "וְכַבֵּשׁ רִחְמֵי לְעֲשׂוֹת רִצּוֹנָךְ בְּלִבְּךָ שָׁלֵם"³⁸, עד שהחליט מתוך הקרבה נפשית שאין דומה לה כי ציווי השם יתברך הינו "כפשוטו" וכך החל לפעול ביצחק להלכה ולמעשה – באופן זה זכה אברהם אבינו לעמוד בהצלחה יתירה בניסיון הכבוד והעצום של "העקידה".

לאור זאת מובן היטב, מדוע מתייחס ניסיון העקידה לאברהם אבינו, ולא אל יצחק. מכיוון שכל עיקרו של הניסיון מופנה היה כלפי אברהם אבינו, ששמע בעצמו מכלי ראשון את צו הבורא בלשון "וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה"! והיה אצלו כמין מקום להסתפקות במשמעות הדברים ובמה שנגזר מכך. לא כן אצל יצחק, שהוא לא שמע על הציווי מפי השם יתברך בעצמו כי אם מפי אברהם אביו, והאמין לתומו שהדברים כך נמסרו לו כפשוטם וכלשונם, הלכך לא היה מעשה העקידה ניסיון כה כביר אצלו – כפי שהדבר היווה אצל אביו אברהם.

זכות עצומה זו של 'מעשה העקידה' – הננו מזכירים ביום איום וקדוש זה באמרנו 'וְעַקְדַת יִצְחָק לְזִרְעוֹ הַיּוֹם בְּרַחֲמִים תִּזְכָּר!'

(מי השלוח)

ת ק י ע ת ש ו פ ר

עניין קול שופר שהינו 'קול פשוט' – אומר רבנו "בית יעקב" – לפי שקול השופר מגיע כדי להזכיר ולעורר 'רצון הפשוט' של השם יתברך כפי ששרר בזמן הבריאה, בעת יצירת ארץ ומלואה ברוב חסדו כמאמר "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה"³⁹.

שכן אף כי חסדי השם יתברך מתחדשים מידי יום ביומו כמאמר "הַמְחִדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית" – מכל מקום עיקר עניין 'חסד' נמשך מן שורש

³⁸ מלשון סדר 'זיכרונות' הנאמר בראש השנה.

³⁹ תהלים פט, ג.

החסדים בראשית הבריאה כמאמר "זֶכֶר רַחֲמֶיךָ ה' וְחֶסְדֶיךָ פִּי מְעוֹלָם הִמָּה"⁴⁰! היינו: מזמן בריאת העולם, כאשר הבריאה טרם החזיקה בזכות כלשהי שתצדיק בריאתה וקיומה. לפי שכל חסד שפתח בו הבורא בימי בראשית, נמשך והולך עד עצם היום הזה, וכוחו מתעורר בכל עת מחדש.

והנה החילוק שבין 'קול מוגדר' לבין 'קול פשוט' הינו מתבטא בכך, כי בעוד 'קול מוגדר' מכוון כנגד משאלת לב מסוימת שאדם מביע בפיו, הרי 'קול פשוט' לעומתו הינו משולל כל גוון ומגיע ממקום פנימי המבקש באופן כללי, מבלי הצבת ענין מוגדר לתכליתו.

ב'ראש השנה' שהוא יום התעוררות החסדים מראשית הבריאה כמאמר 'היום הִרַת עוֹלָם' – רצון ה' שנהיה מעוררים 'חסד הראשון' שהינו בחינת 'קול פשוט' ונטול גוון, כדי שנוכשר לקבל את כל ההשפעות הטובות הנובעות ממקור החסדים, שאינו מוגבל לבקשות מפורשות. אי לזאת, מהראוי שנכין מצדנו 'כלי' בצורת 'קול סתמי' נטול גוון, כאשר בכך ניעשה ראויים להחלת כל מיני השפעות שהבורא יתברך ישפיע עלינו ביום זה כרחמיו וכרוב חסדיו.

(סוד ישרים' בשם רבנו בעל 'בית יעקב' זללה"ה)

עניין 'תקיעת שופר' להזכיר לנו מאורו יתברך בלבושי הבריאה

תרי"ג מצוות שניתנו לישראל, אומר רבנו "בית יעקב", תכליתן העיקרית כדי להגיע על ידן להכרה מלאה בגדלות הבורא, כפי שמוגדרות הן המצוות בלשון "הזוהר הקדוש"⁴¹ 'תרי"ג עיטין!' (=תרי"ג עצות) היינו: 'עצות' כיצד להגיע באמצעותן אל הכרת הבורא על כל צעד ושעל בחיינו, ואל הדבקות בו יתברך.

שכן בעולם הזה מצויות בו הנאות גשמיות לרוב המשכיחות מן האדם את המציאות האלוקית, הלכך קבעה התורה מצוות שונות בכל פינה ועבר שבחיים, בכדי להיזכר באמצעותן מידי מי מגיעים החסדים הללו שבעולם, למען נזכור בכך את מקורם העליון ולא נתפשט עמם אל מחוץ לתחום הראוי.

למשל:

אדם אוכל או שותה, עלול הינו לחשוב כי אך זו מטרת האדם בעולם הזה. אדם בונה לעצמו בית מפואר ומשקיע בו מיטב הונו, ונדמה לו כי מכוחו ומממונו בונה הבית. אדם חורש שדהו ומצמיח יבולו, או תופר לעצמו מלבושים נאים,

⁴⁰ תהלים כה, ו.

⁴¹ זוהר הקדוש, חלק שני, דף פב ע"ב.

והוא חושב כי כוחו ועוצם ידו מביאים לו לחם לאכול ובגד ללבוש. הלכך קבעה התורה מצוות מיוחדות בפעולות אלה, כדי שאדם יזכור בהן כי ה' אלוקיו הוא הנותן לו כוח לעשות חיל. **כיצד:** לפני אכילתו מצווה אדם לברך ברכת הנהנין, ולאחריה ברכת המזון. בפתחי ביתו ציוותה התורה לקבוע מזוזות, על ד' כנפות טליתו ציוותה שיטיל ציצית, בזריעת שדהו יש איסור כלאים, בקציר שדהו מצוות לקט שכחה ופאה, ואחריהן מצוות תרומות ומעשרות והפרשת חלה. כל מצוות הללו באות להזכירנו כאמור, מן הכרת הבורא בלבושי הבריאה.

יוצאת מהכלל היא מצוות 'תקיעת שופר' שבאה להזכירנו כלליות רצון השם. ביום זה של 'ראש השנה' חלה בו התחדשות הבריאה, הימנה מתפשטים חסדים המלוכשים בטבע לאורך כל ימות השנה. קיים חשש אפוא כי האדם יחזור וישכח מיהו המשפיע והנותן הגדול, לרוב העלם אור האלוקי בלבושי הבריאה השונים. אי לכך נצטוונו במצוות 'תקיעת שופר' זו בראש השנה, שעניינה להזכיר בתחילת השנה החדשה כי 'לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה'!

שכן 'קול שופר' מתאפיין בכך שהוא 'קול פשוט' ללא דיבור או גוון כלשהו. דבר זה מבטא את רצוננו לחזור לרצון האלוקי הפשוט ששרר בימים אלה בראשית הבריאה, בכך שהננו מבטלים כל רצונותינו וחוזרים לרצון השם באמצעות 'תקיעת שופר' המהווה 'קול פשוט' כאמור. מעתה נתקן החשש שמא נשכח מבורא עולם במשך ימות השנה, לאחר פעולתנו בראש השנה בתקיעת שופר.

[סוד ישרים' לראש השנה, בשם אביו מרן "בית יעקב" זצ"ל]

בתקיעת שופר מראים צמצום בפעולות עולם הזה

מבנה השופר הינו כידוע צר, וגורם לצמצום הקול שיוצא ממנו, שאינו יכול להתפשט לצדדים אלא רק לעלות כלפי מעלה.

דבר זה, אומר מרן הקדוש "אורחות חיים" זי"ע, מגיע במכוון, והינו נכלל בעצם מהות 'תקיעת שופר'.

לפי שהתוקע בשופר הינו מורה בכך, כי אף שביכולתו לנקוט בכל מיני פעולות ולהתפשט במעשיו כפי רצונו, מכל מקום הריהו 'מצמצם' בידעין מהיקף פעולותיו, לבלי תת אפשרות לפעולות שאינן כרצון השם, שמהווה המקור לכל כוחנו ופעולותינו. כל פעולותינו הינן מכוונות כלפי מעלה בלבד!

בתקיעת שופר זו הננו מראים לעין כל, כי אנו מכירים בכך שכל מעשינו ויכולותינו נובעות רק מהקב"ה, ואינן מגיעות מכוחנו או מגבורתנו כביכול –

ולזאת מוטל עלינו לצמצם בפעולותינו כנדרש, ולהשתמש בכוחנו רק בהתאם לרצון השם יתברך. זוהי המלכת השם יתברך עלינו, על הצד הטוב ביותר.

[סוד ישרים, ראש השנה, עניין ג, יג]

מנהג ישראל (על פי האריז"ל) שאומרים קודם התקיעות "לְמַנְצַח לְבָנֵי קָרַח.."
בביאור העניין אומר רבנו "מי השלוח":

יסוד תקנה זו שמתחילים את המזמור באזכור "לְבָנֵי קָרַח", הינו בכדי להזכיר בזאת חיזוק ומליצת יושר עבור עם ישראל ביום של ראש השנה.

שכן על עצם אזכרת שם וייחוס מחברי המזמור בתור 'בני קרח' ניתן לשאול: למה הוזכר שמו של 'קרח' בסמוך לבניו?? הן קרח רשע היה ונבלע באדמה בשל מחלוקתו על משה רבנו, ומה מקום לייחס את בניו אליו??

אכן הדברים מתבארים על פי דבריו של האריז"ל כמובא בשמו, כי לעתיד יבוא קרח על תיקונו, והדבר אף נרמז בפסוק 'צִדִּיק פִּתְמוֹר יִפְרַח' שסופי תיבות שלו הם אותיות 'קרח', היינו לפי שלעתיד יתוקן נפשו. והדבר נפתח במקרא שלפנינו, כאשר מתוך עצם אזכרת שם קרח על בניו, סימן שיש לו תיקון באחרית הימים.

ולכן הננו מזכירים שמו בפתח המזמור שלפני 'תקיעת שופר', בכדי לרמוז לנו שאם לקרח יש תיקון לעתיד, אף כי רק באחרית הימים, קל וחומר שלנו יכול להיות תיקון גם בימי חיינו, כאשר נחזור בתשובה בימים הללו של ראש השנה!

(על פי מי השלוח ח"א, פרשת קרח)

ענין תקיעות המסופקות

תקיעת שופר [=תשר"ת-תש"ת-תר"ת]

"יהי רצון שיעלו אלו המלאכים היוצאים מן השופר...
ומן תשר"ת, ומן תש"ת, ומן תר"ת - לפני כיסא כבודך,
וימליצו טוב בעדנו"!!

[=מתוך נוסח "יהי רצון" שלאחר התקיעות]

בידוע כי "סדר תקיעות" אשר בידינו לראש השנה, שכולל בסך הכול מניין שלושים קולות [=שלוש פעמים "תשר"ת", שלש פעמים "תש"ת" ושלוש פעמים "תר"ת"] - שורשו נעוץ בספק יסודי השורר בבית ישראל מני דורות, בדבר אופייה של "תרועה" זו שנצטוונו עליה בתורה במאמר הכתוב "יום תרועה

יהיה לכם⁴²: האם כוונת התורה לקול קטוע הנקרא "שברים" (=גניחות), או שמא לקול יבבה הנקרא "תרועה" (=יללה)? ואולי שניהם יחדיו כלולים בלשון הציווי?? לכן עלינו לעשות את שני הקולות הללו⁴³.

לאור מצב 'ספק' זה, ועל מנת לצאת באופן וודאי ידי כל הספקות, סידרו ותיקנו לנו רבותינו חכמי הגמרא מכלול קולות הללו שהננו נדרשים לתקוע אותם ביום ראש השנה – הכולל מלבד התקיעות סדרי "שברים" לחוד, סדרי "תרועה" לחוד, וכן שילוב של שני הקולות 'שברים-תרועה' יחד. מכל אלה קם ונסדר "סדר התקיעות" שבידינו לראש השנה, הכולל כאמור סדרי תשר"ת, תש"ת ותר"ת – כמנהג המקובל בקרב תפוצות ישראל מדורי דורות עד לימינו אנו.

אלא שאם כנים הדברים, וקולות הללו מכוח ספק גרידא הינם באים – הכיצד הננו מבקשים בתפילת "יהי רצון" שלאחר התקיעות בנוסח "שִׁיעֲלוּ אֱלֹהֵי הַמַּלְאָכִים הַיּוֹצֵאִים מִן הַשּׁוֹפָר, וּמִן הַתְּקִיעָה וּמִן הַשְּׁבָרִים וּמִן הַתְּרוּעָה.. לִפְנֵי כֹסֵא כְבוֹדָךְ.."?!! הן פשיטא שמלאכים הנבראים מן המצוות, נבראים רק ממצוות שנעשות כתיקונן, ומאחר שחלק מסך קולות הללו בהכרח שאינו "קול שופר" של תורה כנדרש, שהרי מחמת הספק גרידא הם באים, נמצא שרק חלק מן הקולות שתקענו נברא מהם מלאכי מעלה, בעוד שאלה הבאים מחמת הספק בחלקם אין מלאכים יוצאים מהם כלל! ולפי זה היה לנו להזכיר רק בסתם "שכל המלאכים היוצאים מן השופר" מבלי לפרט את הסדרים הכלולים.

יסודן ושורשן של "מצוות ספקיות"

מאיר לנו מרן הגאון הקדוש בעל "אורחות חיים" זי"ע בספרו "עין התכלת" השקפת יסוד, הנוגעת לכלל קיום 'מצוות המסופקות' ולקיום המצוות בכללן.

וכך אומר רבנו:

"כל מצווה שאדם מקיים, הן בתורת "וודאי" והן אלה הנובעות מכוח "הספק", נחשבות מצוות השם לכל נושא ועניין, ובעלות קדושה של מצווה הן! ואין משנה כלל לצורך העניין, באם יודעים אנו בעת קיום המצווה אודות וודאות קיומה, או שהננו שרויים במצב חוסר וודאות בנוגע לנקודת 'קיום המצווה'.

⁴² במדבר כט, א.

⁴³ ראו סוגיית הגמרא ראש השנה לד, א: 'אתקין רבי אבהו בקיסרי' וגו'. וראו באורך מזה בטור סימן תק"ץ, מכל השיטות בזה.

שכן מהו עיקר עניין "מצווה"? עיקרו הינו 'קיום רצון הבורא!' ואם זהו עיקר המצווה, מה משנה לנו באם הננו מקיימים את המצווה בתורת "וודאי", או שחלק הימנו נעשה מחמת הספק, העיקר שפעלנו במצווה כמידת יכולתנו! ולאמתו של דבר, כל מה שיהודי עושה למען כבודו יתברך, אף באם הדבר נעשה מכוח ספק ספקה של קיום "מצווה" – נחשב בשמים "מצווה" לכל נושא ועניין, ואף נברא הימנו 'מלאך' מצווה המליץ יושר על האדם! ואפילו הנפעל בגדר 'ספק' גרידא, אף אם בלתי ייודע לעולם באם 'נתקיימה המצווה' לבסוף. דוגמה לכך מצינו בקיום מצוות עשה שהזמן גרמן ברגעי "בין השמשות", שהינו ספק יום ספק לילה, שדבר קיומו לא ייודע לנו לעולם באופן מוחלט וברור.

ומכאן אפוא מקור אלה "המלאכים המסופקים" שיוצאים ונבראים מהתקיעות המסופקות שהננו תוקעים ביום זה – שהינם מלאכי מצווה לכל דבר! ולא בלבד מלאכי "מצווה דרבנן" על שום שחכמים הורו לנו לתקוע כן, אלא "מלאכי תורה" ממש מכיוון שהינם מגיעים עבור מעשים שנועדו לקיום מצוות התורה של תקיעת שופר בראש השנה, באופן הנעלה מכל ספק!

הקב"ה חפץ ויקר בעיניו מאד קיום מצוות מתוך 'ספק'

מוסיף רבנו הקדוש להשריש בזאת:

לא זו בלבד במצווה המסופקת מקיים האדם "מצווה" – אלא בעצם כך רצונו של המקום, שישראל יקיימו לעתים מצוות מתוך מצב עמעום וספק דווקא! וקורת רוח מיוחדת עולה לפניו יתברך מן קיום המצוות באופנים אלו.

שכן אילו חפץ הבורא רק ב"מצוות וודאיות" מצד האדם – כיצד ניתן לקבל את העובדה התמוהה שדווקא במצוות "יום תרועה" שבראש השנה, מדשדשים הננו מאז מקדם במצב של עמעום וספק, כאשר אפילו בדורות קדמונים לא נהיר היה לחכמי ישראל עד הסוף, כיצד מקיימים אותה כדת של תורה!

אלא הוא הדבר שדיברנו – ריבון העולמים חביב בעיניו מעשי המצוות של ישראל עד לאחת, וחביבות יתירה נודעת לפניו יתברך כלפי מצוות שישראל קדושים מרבים להדר ולדקדק אחריהן בכדי לקיימן באופן הנעלה מכל ספק. הלכך, במכוון השאיר לנו הבורא מצווה זו של 'תקיעת שופר' במצב חוסר-בהירות כביכול, למען ישראל במעשיהם ובדקדוקי מצוותיהם יהדרו לקיימה בכל האופנים האפשריים, ומזאת גופא תעלה נחת רוח מרובה לפני המקום ברוך הוא. וכל התקיעות הללו שנעשות מכוח ספק, הינן לכן מגופי המצווה.

יתר על כן – מאיר לנו מרן הקדוש "אורחות חיים" זי"ע:
מקיום המצוות במצב של ספק, נגרמת "המתקת דינים" למעלה! וזה הדבר
בעצמו מליץ יושר על ישראל קדושים, שהינם כה מהדרים במצוות בוראם.

עניין 'דינא קשיא' ו'דינא רפיא' בראש השנה

על יסוד הדברים הללו, ובהסתמך על דברי "הזוהר הקדוש" בנידון – מבהיר
מרן הקדוש סוגייה עמומה של שני ימי ראש השנה, שלדברי ספר "הזוהר
הקדוש" יום הראשון של ראש השנה הינו בבחינת 'דין קשה' שמכונה "דינא
קשיא", ואלו יום השני נחשב ליום דין קל הקרוי "דינא רפיא"⁴⁴.

עצם העובדה שישראל קדושים מקיימים תמיד שני ימי ראש השנה, על יסוד
"הספק" שמא יבואו העדים מן המנחה ולמעלה ואז יעובר חודש אלול ויקודש
חודש תשרי ביום שלאחריו, כשעל סמך זה נוסדו כידוע שני ימי ראש השנה –
זה בעצמו גורם למתן את הדין הקשה עד שנהפך ל"דינא רפיא"! [=דינים רפויים]
הלכך, יום ראשון של ראש השנה הינו עומד תחת סימן דינים הקשים "דינא
קשיא" – בעוד בכניסת יום השני מתרופפים הדינים עד שנעשים "דינא רפיא!"
(ספר "עין התכלת" למרן בעל "אורחות חיים" זי"ע, עמ' ק"פ–קפ"ב)

מלכויות

אמרו לפני מלכויות, פדי שתמליכוני עליכם.. [ראש השנה טז.]

מאי משמע 'כדי' שתמליכוני עליכם? והלוא אמירת מלכויות בעצמה מהווה
המלכת השם יתברך?

מבאר מרן הקדוש בעל "אורחות חיים":

על זאת גופא שהננו עומדים בתפילה לפניו יתברך ומגישים בקשותינו על צרכי
הגשמיות, יש מקום לשאול: הכיצד הננו נוהגים לבקש מעמו יתברך אודות
צרכינו החומריים – והלוא בהבעת משאלות כזו מנסים אנו לחוות דעה' כביכול
כלפי מעלה, באיזה אופן על הקב"ה לנהוג עמנו בסיפוק צרכינו האישיים??

משריש בנו רבנו "אורחות חיים" זי"ע בדברי קדשו – ערך יסוד:

כאשר אדם ממליך עליו את ריבון העולמים ומבטל דעתו ורצונו בפניו – הופכים
ממילא מבוקשיו וצרכיו של אדם להיות נוגעים בכבודו יתברך כביכול! שכן

⁴⁴ זוהר פרשת פנחס, דף רלא ע"ב.

לאחר שאדם מצדו סילק כל נגיעותיו הפרטיות מצרכיו, לשם מה הינו מבקש **חיים ושובע, פרנסה וכלכלה**, ועוד כהנה?? אין זאת אלא שעבור צורך "כבוד שמים" הינו מבקש כל זאת, למען יוכל לעבדו יתברך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל! על יסוד זאת יכול האדם להפנות בקשותיו אליו יתברך בשופי ולהביע בפניו משאלות ליבו הנחוצות, שכן כל מה שיבקש נכלל מעתה במסגרת "כבוד שמים", ומשאלות הנוגעות ב"כבוד שמים" דינן שונה ואינן חוזרות ריקם!

וזוהו שנאמר כאן:

"אמרו לפני מלכויות" – היינו קבלו על עצמיכם עול מלכות שמים שלימה "כדי שתמליכוני עליכם" שאז ייהפכו כל משאלותיכם ובקשותיכם להיות נוגעים ב"כבוד שמים" כביכול. או אז תוכלו לעמוד ולתבוע צרכיכם מלפני הקב"ה בצדק ובמשפט, והוא יתברך ייענה לבקשותיכם וימלא משאלות ליבכם לטובה.

(סוד ישרים, עניין כד)

לשם מה 'זקוק' הקב"ה כביכול לכך שישראל ימליכוהו?? הלוא בין כה הקב"ה הינו מלך כל הארץ ובלעדיו אין אלוהים, כמאמר "פִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֶךָ הִיא!!"

מיישב מרן הקדוש בעל "תפארת יוסף" זצ"ל:

אמת ונכון כי הקב"ה אינו זקוק כלל וכלל להמלכתנו, שכן השם יתברך הינו מלך "בעצם" עוד בטרם נברא העולם כמאמר "אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶךְ, בְּטָרֵם פְּלִי-יָצוֹר נִבְרָא!" ואף הכלל הידוע כי "אין מלך בלא עם"⁴⁵ אינו חל אלא לפי תפיסת הבריאה, ותפיסה זו עצמה הינה "יציר נברא" מידי הקב"ה, אשר ממנו בא הכול. לפי שהשם יתברך הינו מעל ומעבר לתפיסת הבריאה, עד שאין לשום נברא תפיסה והשגה במהות מלכותו יתברך.

על שום מה אפוא אומר הקב"ה לישראל "אֲמָרוּ לְפָנַי מַלְכוּת?"

רק ש'תפיסה' זו כאילו חסרה בעולם המלכה של הקב"ה מצד בני האדם – הינה "שְׁכָל נִבְרָא" מן השם יתברך, כאמור. היינו: לפי שרצה הקב"ה לזכות את ישראל ולנטוע בהם הרגשה כאלו הם מוסיפים שלימות בבריאה בהמלכתו יתברך, למען עם תפיסתם זו ירבה שכרם בגין המלכת הבורא עליהם מיוזמתם ומבחירתם, למרות שבורא עולם אין חסר אצלו כלום כמובן ומלכותו יתברך בכל משלה אף ללא המלכתנו כביכול. לזאת נוטע הבורא יתברך תפיסה כזו בקרבם, בכדי לזכות את ישראל בעצם המלכתו עליהם.

⁴⁵ פתגם שהוא שגור בפי הקדמונים והמחברים.

וזוהו שאומר הקב"ה לישראל "אמרו לפני מלכויות" – על שום מה? "כדי שתמליכוני עליכם" היינו שתעשו כן מעצמיכם ומבחירת ליבכם, כדי שבכך יתמלא רצוני שתהיו שותפים בהמלכה זו ותהיו זכאים במעשיכם.

("תפארת יוסף" לראש השנה, ד"ה "אמרו לפני מלכויות")

לֹא הַבֵּיט אֶן בְּיַעֲקֹב.. ה' אֱלֹהֵינוּ עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ..

עם ישראל – אומר מרן 'אורחות חיים' – הינו קשור אל השם יתברך תמיד, כמאמר הכתוב⁴⁶ 'וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים פְּלִיגִים הַיּוֹם! אֵף כֹּאשֶׁר נִרְאָה לְעֵינֵינוּ יְהוּדֵי שִׁסְטָה מִדֶּרֶךְ הַיִּשָּׁר חֲלִילָה, הִרִי בְעוֹמֵק פְּנִימִיּוֹתָיו הוּא נוֹתֵר עִם זִיקָה לְקַב"ה, שֶׁכֵּן הַחֲטָא אֵינוֹ פּוֹגֵם אֶלָּא בְשִׁכְבָּה 'הַחִיצוֹנִית' שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, וְאֵילוּ בְעוֹמֵק שְׁבִישֵׁרָאֵל נִשְׁאֵר נִיצוּץ קְדוּשָׁה שֶׁאֵינוֹ כְּבֵה לְעוֹלָם, וְלִזְאֵת פְּתוּחָה אִפְשָׁרוֹת בְּפָנֵי כָל יְהוּדֵי לַחֲזוֹר בְּתִשׁוּבָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְלִהְיֶטֶה מְעוֹנוֹתָיו. מִשָּׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה?? לֵאבֵן יִקְרָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ רֶפֶשׁ וְנִטְנָפָה, שֶׁצָּרִיךְ רַק לְהוֹצִיאָה מִן הַבוֹץ כְּדֵי לְנַקוּתָה וְלִצְחָצְחָה, וְאִזּוֹ תִּבְרִיק כְּבִרְאשׁוֹנָה וְלִפְעָמִים אִפִּילוֹ יוֹתֵר.

זהו שאומר הכתוב "לֹא הַבֵּיט אֶן בְּיַעֲקֹב", היינו: מי שמביט בליבו של יהודי (=הבטה' לשון הסתכלות לעומק) ייוכח כי אין 'אֶן' מצוי בו חלילה, ובנקודה פנימית שבו יש לו שייכות וקשר אל הקב"ה. וזהו 'ה' אֱלֹהֵינוּ עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ', היינו נקודת העומק שבלב ישראל נשארת תמיד קשורה בהשם יתברך.

[סוד ישרים, נג]

וְנֹאמַר, פִּי לָהּ הַמְּלוּכָה וּמִשָּׁל בְּגוֹיִם

'מֶלֶךְ' ו'מוֹשָׁל' – אומר רבנו 'אורחות חיים' – הינם מושגים דומים, אבל בכל נפרדים ושונים. 'מֶלֶךְ' הינו מי שנבחר למלוך ברצונו של העם והוא מולך עליהם בהסכמה – ואלו 'מוֹשָׁל' זהו מי שמנהיג ורודה בעם בעל-כורחו.

הקדוש ברוך הוא אמנם קרוי 'מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ', אולם מושג המלוכה מבחינת 'המקבלים' אינו שווה אצל הכול. שכן ישראל הינם מקבלים עליהם 'עול מלכות שמים' מדי ערב ובוקר וממליכים את השם יתברך מרצונם ומחפצם, ולכך הקב"ה מכונה אצלם 'מֶלֶךְ' כמאמר 'פִּי לָהּ הַמְּלוּכָה'⁴⁷.

⁴⁶ דברים ד, ד.

⁴⁷ ספר עובדיה פסוק כא.

ואלו כלפי אומות העולם קרוי השם יתברך 'מוֹשֶׁל', לפי שאומות העולם אינן מוכנות להודות מרצונן במלכותו יתברך, רק הקב"ה הינו מושל עליהן 'בהכרח' ובכפייה שלא מדעתם, ולכן לגביהם נאמר "וּמוֹשֶׁל בְּגוֹיִם!"

[סוד ישרים לראש השנה, עניין נ"ו]

'זכרונות'

"אמרו לפני זיכרונות, כדי שיעלה זיכרונכם לפני לטובה.."

[ראש השנה טז.]

לכאורה מה שייך לשון 'זכירה' אצל השם יתברך, והרי אין שכחה לפניו כמאמר 'פִּי זֹכֵר כֹּל הַנְּשִׁפְחוֹת אֶתָּה הוּא מְעוֹלָם וְאִין שְׁכָחָה לְפָנַי כְּבוֹדְךָ'?

מבאר מרן אדמו"ר בעל 'תפארת יוסף' זצ"ל:

'זכירה' זו שהננו מוזהרים עליה, אין המדובר כלפי הקב"ה כביכול, שכן אצלו אין שייך עניין 'שכחה' כאמור – רק כלפי האדם מדובר כאן.

שכן למרות שהקב"ה מנהג עולמו בכל עת ובכל שעה, והשגחתו יתברך הינה פרוסה על כל העולם כולו בתמידות – אולם אצל האדם נסתר הדבר ואינו רואה זאת בעיניו. להיפך, האדם מצדו רואה כיצד 'עולם נוהג כמנהגו' כביכול, ומכוח הרגלו בכך הינו נעשה 'שוכח' מעניין השגחתו הפרטית של הקב"ה על תבל ומלואה וכל פרטיה, ואינו מרגיש בחיבורו עם השם יתברך תמיד ובכל עת.

אי לכך מוטל על האדם לקבוע בליבו 'זיכרון' הדבר הזה, כי השם יתברך הינו מנהיג העולם ובעל הבירה ונוהג בעולמו כרצונו, וכל מה שרואות עיני האדם בהצלחתו אינו בא מכוחו ועוצם ידו אלא הכול בא מלמעלה ומגיע בהשגחה פרטית. וכפי שיקבע האדם בליבו הכרה הזאת, כך ובאופן זה יראה בבירור את החיבור של הנהגת הבריאה עם השם יתברך, וזכירת הבורא תמלא את נפשו באופן בלתי פוסק.

וזהו שאמרו חז"ל: "אמרו לפני זיכרונות", היינו הזכירו עצמיכם מעניין האמור, וקבעו בלבבכם עניין של הנהגת השם יתברך בהשגחה תמידית ביום שבו מתחדשת ההנהגה, "כדי שיעלה זיכרונכם לפני לטובה" היינו שעל ידי זיכרון זה ייקבע הדבר בליבכם לטובה, ותהיו זכורים תמיד בחיבורכם עם בורא עולם.

[תפארת יוסף]

כֹּה אָמַר ה', זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ.. לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמְדַּבֵּר...

מבאר בזאת מרן אדמו"ר בעל "אורחות חיים" זצ"ל, משמו של אביו הקדוש מרן בעל "בית יעקב" זי"ע:

"חֶסֶד נְעוּרַיִךְ" היינו אהבה ותשוקה הגדולה שהייתה לישראל בראשית היותם לעם, כשעדיין היו 'מנוערים' מתורה ועבודה ובטרם ניתנה להם התורה.

"אַהֲבַת פְּלוּלוֹתַיִךְ" זוהי אהבה עזה שהייתה להם לישראל בעת שעדיין לא נמצא בהם עניין התורה, ומכל מקום 'הכלילו' עצמם לגמרי ברצונו יתברך.

"לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמְדַּבֵּר" כלומר: אף בעת שהיו ישראל בבחינת 'מדבר', כלומר שהיה נראה לכאורה כי אור פניו יתברך נטה מהם, כאשר היו נזופים במדבר במשך ארבעים שנה ונגזר עליהם למות במדבר, בעת שהייתה הנהגה האלוקית כלפיהם בבחינת 'אחור'⁴⁸ עד שנדמה להם שאין השם יתברך חפץ בעבודתם חלילה – מכל מקום לא פסקה מהן חיבתן אל הקב"ה במשך כל אותן שנות מדבר הקשות, והיו כרוכים אחריו יתברך על כל צעד ושעל.

כללם של הדברים מלמד, כי בעמקי ליבם קשורים הם ישראל בהשם יתברך, ואין קשר זה מקרי חלילה, או תלוי בנסיבות כלשהן. ומכאן אפוא, שהכישלון מצד ישראל אינו נוגע בשורש מהותם חס ושלום, והינו לפי שעה בלבד, ולאחר מכן חוזרים ישראל לכלל מהותם האמיתית ואל הקשר המהודק עמו יתברך.

לכך נקבע זה הפסוק לאמרו בסדר 'זיכרונות' בראש השנה, לפי שבכל 'ראש השנה' מתעורר כוח 'ששת אלפים שנה' שמראשית הבריאה אשר השנה כולה כלולה בהן, והננו מזכירים לכן זכותם של ישראל מימות 'דור המדבר' בכדי להטעים בזאת, שאף אם במהלך השנה נטינו מרצון ה' לדאבון לב, לא היה בכך דבר מכוון רק הכול אצלנו בגדר 'מקרה' כביכול. שכן עצמותנו טבועה בקדושת ישראל ובקדושת האבות שהיו מקושרים באהבת הבורא יתברך למרות כל מה שעבר עליהם בזמניהם השונים, וסימן יש בכך שאף אנו מקושרים עמו יתברך ואין באפשרותנו להיפרד ממנו כל עיקר. ודבר זה מזכיר אותנו לפניו לטובה.

[סוד ישרים לראש השנה, אות ט"ז,

בשם מרן בעל "בית יעקב" זי"ע]

⁴⁸ עץ החיים לרח"ו שער מיעוט הירח פרק ב. אוצרות חיים, שער הארות ז"נ, פרק א.

'שופרות'

וּנְאָמַר, תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר, בַּפֶּסֶח לְיוֹם חֲגֵנוּ..

מה עניין 'תקיעת שופר' אל 'בפסח ליום חגנו'?

אומר מרן בעל 'אורחות חיים' בספר 'סוד ישרים':

ביום נשגב זה, יום ראש השנה שבו 'פֶּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן'⁴⁹, מתגברים בשמים כל מיני הסתרים ומבדילים, המנסים להפריע לקבלת תפילותיהן של ישראל.

לשם כך נועדה מצוות 'תקיעת שופר'. באמצעות התקיעה שופר, עולים קולות השופר מעלה ובוקעים כל המסכים המבדילים, וכל המסתירים למיניהם נעשים בטלים ומבוטלים, עד שתפילות ישראל נעמדות להן לפני כיסא כבודו יתברך.

וזוהו שאומר הכתוב:

"תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר", על שום מה? על שום כי 'בַּפֶּסֶח לְיוֹם חֲגֵנוּ', היינו לפי שביום זה ישנם מסתירים שונים המבקשים 'לכסות' ולהעלים את אורו יתברך מפני ישראל קדושים, ומאידיך משתדלים הם בכל כוחם לבל יעברו תפילותיהם ויגיעו למעלה לפני כיסא הכבוד, חלילה. 'כיסויים' הללו (= 'בַּפֶּסֶח' מלשון כיסוי) נעשים בטלים ונבקעים כולם, באמצעות 'תקיעת שופר'.

(סוד ישרים, ראש השנה, עניין סא)

%%%%%%%%%

מי תיקן נוסח פיוטי 'ובכן' ונוסח 'מלכיות, זכרונות, ושופרות'

בראש השנה??

מדברי רבנו הגדול בעל "אורחות חיים" זי"ע בנידון

רבנו הגדול בעל "אורחות חיים" זללה"ה, הדפיס בסוף ספרו את מאמרו "עשר מילין דחסידותא דהוה נהוג בהון רב" שמקורו בתשובת הגאונים, כאשר באמצע דבריו הוא מביא מתוך 'ספר יוחסין' שחושב גם מעלה זאת כי 'רב היה מכוון ליבו בתפילה'. ולאחר שמציין רבנו את מקורו טהור כדרכו, הריהו כותב בזה הלשון:

"גם אשכחן ביה ברב, שהיה ממייסדי מטבע התפילה, כמו דאיתא בירושלמי ראש השנה (פ"א ה"ג):

'מלתא דרב אמרה [כולם נידונים בראש השנה, וגזר דין של כל אחד ואחד מתחתם בראש השנה]', דתני בתקיעתא דרב "זה היום תחילת מעשיך זיכרון

⁴⁹ מדברי המשנה בראש השנה, טז-א. וראו שני פירושים בגמרא (יח.), כבני אמרנא (צאן), או כמעלות בני מרון.

ליום ראשון, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, ועל המדינות בו יאמר, איזו לחרב ואיזו לשלום, איזו לרעב ואיזו לשובע, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמוות... " (=ע"כ בירושלמי).

[תקיעתא דרב' פי' בקרבן העדה שהוא סדר מוסף שתיקן רב, שבו תוקעים]

ובזוהר הקדוש פרשת בשלח (דף נ"ב ע"א) איתא:

"אמר רבי ייסא, אשכחן [ברזא דא] בתקיעותא דרב בבבל תלת 'ובכן' 'ובכן' 'ובכן' [לקבלי הני תלת, וכך הוא סידורא. אמר רבי ייסא, כלא אתכליל בהאי שמא קדישא ואסתיים ביה, אשתכח דשלימו דרתיכא קדישא אית ביה], עכ"ל הזוהר.

ועיין ברכות (דף ל"ג ע"ב) דרב ושמאל תיקנו מרגניתא בבבל 'ותודיענו' וגו' יעו"ש. וכל זה מורה, שהיה [רב] מכוון ליבו בתפילה [ומייסד נוסחי תפילה].

(=ע"כ מדברי רבנו, שם)

מבואר יוצא מדברי רבנו, כי האמורא רב תיקן חלקים מתפילת ראש השנה, ומונה בהם נוסח 'סדר זיכרונות' כאמור, וכן נוסחי תפלת 'ובכן' בתפילת י"ח.

וכבר ציינו בספרים על פי הגמרא, כי רב תיקן עוד נוסחאות תפלה כמו 'יהי רצון מלפניך שתתן לנו חיים ארוכים' וגו' (ברכות טז:) שזהו התפילה שנהגנו לאומרו קודם ברכת החודש, ולכן מסיימים אחריו בתיבות 'בזכות תפלת רב', וכן תיקן נוסח הנקרא 'מודים דרבנן' כמבואר בירושלמי (ברכות פ"א ה"ח), ועוד.

ובדבר נוסח 'ובכן' שבתפלת שמונה עשרה, הנה בזוהר (שם) לפי גרסה אחת נאמר 'בתקיעתא דרב המנונא', אבל בספר 'תולעת יעקב' לגאון הקדמון רבי יעקב צמח, מביא הנוסח בשם מדרשו של רשב"י והוא זוהר שלפנינו, וגורס 'תקיעתא דרב'.

ומה שהביא בזוהר 'תלתא ובכן', הנה אנחנו אומרים ארבע 'ובכן' יתקדש' 'ובכן' תן פחדך' 'ובכן' תן כבודך' 'ובכן' צדיקים', אבל באמת בימים קדמונים אמרו רק שלשה ופעם אחת אמרו 'ואז צדיקים', ויש שלא אמרו 'ובכן' יתקדש', וכן מובא בתשובת הגאונים המיוחסת לרב האי בספר שערי תשובה סימן רצ"ז, ומזהיר שם שלא להוסיף או לגרוע משלשה כי יש בזה סודות נוראים, ע"ש. וידוע שהם כנגד מלכיות, זכרונות ושופרות', וכן כנגד ג' פסוקים בפרשת בשלח שיוצא מהם שם ע"ב, וכן משמע בזוהר, והדברים ארוכים. ואלו ב'שער הכוונות' כתב לומר ד' בכך, וכל מקום כמנהגו.

מנהגי כ"ק מרנן רבותינו זללה"ה

בראש השנה

[שנהגו בהם בקביעות, או לעיתים מזומנות]

א. מרן בעל "אורחות חיים" זי"ע שימש בעצמו "בעל תוקע" בראש השנה. וכן נהג אחריו בנו הקדוש מרן בעל "תפארת יוסף" זללה"ה, ששימש גם כן בעצמו בתור 'בעל תוקע' בראש השנה.

ב. רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע ציווה פעם בראש השנה קודם תקיעת שופר לכל החסידים הנמצאים בבית מדרשו, שיאמרו עמו

בכוונה גדולה תפילת "אהבת עולם אהבתנו ה' אלהינו, חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו..". עד "ולאהבה את שמך"⁵⁰, כך יאמרו עמו כמה פעמים. ואמר, אשר רואה גזירות לא עלינו על ישראל⁵¹, על כן יתפללו בהתלהבות ובתשובה ממעמקי הלב. והוא עצמו אמר כן בבכייה רבה.

תלמידו הגדול של רבנו, הרב הגאון והקדוש רבנו צדוק 'הכהן' מלובלין זצ"ל, נהג כן אחר רבו בכל שנה ושנה, וציווה גם כן לקהל עדתו שיאמרו כן קודם תקיעת שופר ג' פעמים. [ספר 'דור ישרים']

ג. בראש השנה האחרון לימי חייו, ציווה מרן בעל "אורחות חיים" זללה"ה לנגן כמה פעמים "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים". [שם]

ד. כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, היה נוהג לעמוד על רגליו במשך כל תפילות חזרת הש"ץ בימים נוראים, עד שנותיו האחרונות שבהן נחלש מאוד והוכרח לשבת על כיסא מושבו.

ה. קודם אמירת 'למנצח', נוהג היה כ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה לעמוד אצל הבימה עטוף בטלית כשהשטריימל חבוש לראשו והטלית משוכה על השטריימל, והיה קורא ברתת מאמרי "זוהר הקדוש" בעניין תקיעת שופר, הנדפסים במחזורים. את מאמרי "הזוהר" היה מרן קורא בלחש ובהתרגשות עצורה, מעט במרוצה, והיה נמשך המעמד זמן מה, כאשר כל הקהל עומדים מסביב ומביטים אחרי מרן בחרדת קודש. עד שנשמע קולו של 'בעל תוקע' בהכריזו 'למנצח', ואז החלו הכול מזמור 'למנצח'!

ו. מנהג כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל לשמש 'בעל מקריא' בעת תקיעות שופר של 'מיושב'. ומה נהדר היה מראה כהן גדול בעת היותו עומד אצל התיבה ליד 'בעל התוקע' מלובש ב'קיסל' והטלית עם העטרה מופשלת על פניו הקדושות שהיו פני להבים, ונשמע קולו בקודש ברטט: 'ת-ק-י-ע-ה! ש-ב-ר-י-ם-ת-ר-ו-ע-ה! אשרי עין ראתה אלה ואוזן שמעה זאת!

ז. כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל לא היה מנהגו להגיד תפילת 'תשליך' ביום ראש השנה, והיה אומר 'תשליך' ביום סליחות של י"ג מידות.

⁵⁰ אולי הכוונה בזה על דעת 'זוהר הקדוש' בפרשת אמור (דף ק' ע"ב) שכותב, שבראש השנה מתעורר דין כנגד ישראל והשטן מגיע לקטרג עליהם, ואף שהקב"ה אוהב דין כמאמר הכתוב 'כי אני ד' אוהב משפט', מכל מקום אהבת בניו מנצחת את אהבת הדין, מכוחה של תקיעת שופר שמעוררת רחמים על ישראל ומערבבת את טענות השטן, ומכוחם זוכים בדיון (ע"ש). ואולי רצה רבנו לעורר בזה אהבה ולהמתיק הדינים. ומי יעמוד בסוד קדושים!

⁵¹ בספר 'זיכרון לראשונים' להג"ר ירוחם ליינער זצ"ל מראדזין-ברוקלין מביא סיפור זה והוא כותב, שבאותה השנה התחדשה גזירת לקיחת יהודים בני חיל לצבא.

זיכרונות מימי ראש השנה

במחיצת רבותינו הקדושים זללה"ה זי"ע

(אצל כ"ק מרן אדמו"ר הגאון הקדוש רבי שמואל שלמה זצללה"ה הי"ד מראדזין)

- א. ביום ערב ראש השנה, עברו כל החסידים הבאים להסתופף בחצר הקודש לקבל פרישת "שלום" אצל הרבי בקודש פנימה.
- ב. תפילת מנחה של ערב ראש השנה, התפלל הרבי זי"ע בבית המדרש, יחד עם הציבור ולמרות שבשאר תפילות השנה התפלל בחדרו. הרבי זכרונו לברכה נכנס לבית המדרש להתפלל, בשעה מאוחרת מאד.
- ג. לאחר תפילת מנחה, יצא הרבי מבית המדרש בליווי אחד מן החסידים, אל רחבת הגינה שבחצר מאחורי בית המדרש.
- ד. בתפילת ערבית של ראש השנה, לא היה הרבי נוכח בבית המדרש, אלא התפלל בחדרו המיוחד שלידי בית המדרש, כדרכו בקודש במשך כל שבתות השנה.
- ה. עם סיום תפילת ערבית של יום טוב, עברו המוני החסידים שהגיעו מכל רחבי המדינה, על פני הרבי בחדרו, לאחל ולומר "גִּיט יוֹם טוֹב!" לברך ולהתברך בברכת שנה טובה (רק עברו, מבלי הושטת יד).
- ו. ה"טיש" (עריכת השולחן הטהור) בראדזין אצל כ"ק מרן זצ"ל, נערך בשעה מאוחרת מאד (בשעה 2 בלילה ויותר. בשנת תר"ץ היה מעשה, שהרבי נכנס לטיש רק ב-3 וחצי בלילה). בין היושבים ליד שולחן הרבי ("טיש זיצערס"), היו הרשומים להלן: גיסו של הרבי, כ"ק מרן אדמו"ר (מוהרא"י) זצ"ל; הרה"צ רבי מאָטיע ליינער מלובלין, דודו הישיש של הרבי; החסיד הישיש רבי ישראל'קה סטאַצקער "בעל המסדר" של כתבי היד של ספר הקדוש "בית יעקב" על ויקרא (ועוד), אשר עוד היה תלמיד אצל מרן רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" זי"ע; וכן החסיד המפורסם רבי לייבל פשוט ע"ה מווארשה.
- ז. ב'טיש' לא היה רבנו זי"ע אומר 'תורה', כמנהגו. פעם אחת בליל ראש השנה אירע בעת עריכת השולחן הטהור, שישב מרן זצ"ל ושתק במשך עשר דקות או יותר, נשען על ידיו והביט בעיניו חודרות, והיה שקט עד אימה, כי חשבו שהנה עומד רבנו אדמו"ר להשמיע ממדברות קדשו, אבל לבסוף הורה באצבעו לבעל מנגן לומר 'אתה נגלית' (מפי ר' ראובן וינדרבום ז"ל מלודז' ר"ג)

ח. הדוחק ששרר ב"טיש" בליל ראש השנה, שהיה נערך כאמור בשעה מאוחרת, היה רב ועצום, לרגל ה"עולם" האדיר שהגיע ל"ראדזין" ליום טוב של ראש השנה, מכל ערי השדה שבסביבה, ומכל הערים ועיירות בפולין (בראש השנה הייתה ה"נסיעה" הגדולה ביותר לרבי, כמקובל בחצרות הקודש בפולין). והיו ששכבו מתחת הספסלים, מרוב הלחץ זה הדחק אשר שרר בבית המדרש ואף מחוצה לו.

וא"ה: בקשר לנסיעת "העולם" לראש השנה בראדזין, סיפר לימים כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, גיסו של כ"ק מרן זצוק"ל, שלעת נסיעת ראש השנה האחרון של שנת תרצ"ט, הגיעה לראדזין "נסיעה" גדולה, שהייתה מורכבת בעיקר מבחורים ואברכים עולי ימים. אנשי החצר, שמורגלים היו בבואם של חסידים ואנשי מעשה באים בימים שהגיעו לימים נוראים להסתופף בצל הקודש, העירו באוזני מרן זצוק"ל לאמור: איה אבותיהם של אלו? ("ווי זענען די טאטע'ס") מדוע לא באו הנה?

נענה לעומתם כ"ק מרן זצוק"ל במתק לשון ובגערות חכם, באמרו: "די טאטע'ס דארף אײך! די קינדער, זיי דארף אײך האַפּיץ!" [=הזקנים דרושים לנו! דרושים לנו הצעירים, הנערים, ואליהם עיקר כוונתנו!] יישארו הזקנים בביתם באם ירצו, אולם ישלחו את 'הנערים' במקומם... [=כידוע זאת הייתה משא עבודתו בקודש של מרן ולמענם פתח הישיבות הקדושות 'סוד ישרים' בפולין וניהלן במסירות נפש זי"ע]

ט. הרבי ז"ל נכנס ל"טיש", ועשה "קידוש" על הכוס ללא שהיות. לאחר מכן, בצע על י"ב חלות, שתי חלות גדולות ועשרה חלות קטנות.

י. את ה"בילקס" של י"ב חלות משולחן מרן זצ"ל, היו חוטפים החסידים, עד כי בשנה מסוימת ביטלו את חטיפת החלות, משום מעשה שהיה.

יא. הרבי היה מטבל את התפוח בדבש, ואחר כך חטפו החסידים "שיריים" (בכלל היה המנהג שלא חלקו השיריים לחסידים, רק החסידים "חטפו" לעצמם).

בשנה אחת, אירע בעת טיבול התפוח בדבש, אשר נטבל קצה זקנו של כ"ק הרבי זכרונו לברכה, בתוך צלוחית הדבש. ואז הגיב מרן על כך, שזה "סימנא מילתא" מיוחדת לשנה טובה ומתוקה ביותר.

יב. החסיד רבי לייבל פשוט ז"ל מזורשה, נתכבד בשירת "אתה בחרתנו" ליד השולחן הטהור (הייתה לו "חזקה" בכך).

יג. בעת אכילת ה"קומפוט" (לפתן), היה מרן זצ"ל מטבל פרוסת חלה בתוך הקומפוט. (=שמא כדי לצאת מידי "ספק ברכה" בסעודה על ה"קומפוט")

יד. "תפלת שחרית" של ראש השנה היו מתפללים בבית המדרש בשעה מאוחרת, היות וכ"ק מרן זצ"ל חפץ שבחורי הישיבה יתפללו בשעה מוקדמת יותר ויסיימו גם כן בשעה מוקדמת, ושלא יתפללו יחד עם החסידים ו"בעלי הבתים" במניין של הרבי, זאת על מנת ש"סדר הישיבה" לא יופר לגמרי וכדי שיוכלו אפילו ביום ראש השנה לקיים "סדר לימוד" בישיבה! (לפעמים עזב הרבי את חדרו שהתפלל שמה, או בתפלת מוסף, בכדי לראות במו עיניו אם אכן הבחורים יושבים ולומדים כמבוקש..)

טו. בתור "בעל שחרית" אצל הרבי זיכרונו לברכה בראש השנה, שימש החסיד המפורסם רבי שלמה הלברשטט מלובלין, אשר שימש כנשיא הקהילה היהודית בלובלין ומזכיר הישיבה הגדולה "חכמי לובלין" (=ממקורבי מרן הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, רבה של לובלין וראש הישיבה). (אצל אדמו"ר בעל 'תפארת יוסף' זי"ע שימש בעל תפלה הרה"ג ר' אהרן צבי ארליך זצ"ל, שאף היה 'חוזר' אצל בעל 'תפארת יוסף' זי"ע, והיה מכונה בפי החסידים על שם עירו "ר' אהרן ז'ליחובר". בסוף ימיו כיהן ר' אהרן כרב במרקישוב. הוא נפטר בשנת תרצ"ה)

טז. תפילת שחרית, היה הרבי רש"ש זיכרונו לברכה מתפלל בחדרו ביחידות.

יז. כ"בעל תוקע" בראדזין בימי הרבי זצ"ל, שימש החסיד הנודע רבי יוסל קריליווער ע"ה (=אנגלסברג).

יח. לפני "תקיעת שופר" הייתה הפסקה מסוימת, שבה עבר כל ה"עולם" אצל הרבי זיכרונו לברכה להזכיר עצמם עם "קוויטלעך".

יט. "בעל מוסף" אצל הרבי זצ"ל (בשני הימים), היה החסיד המפורסם רבי ישראל'קה סטוץקר ז"ל (הנזכר לעיל). בתפילת "מוסף" התפלל הרבי ב"מנין" (וכך גם בשבתות השנה).

כ. גם בליל השני של ראש השנה, ערך כ"ק מרן זצ"ל את שולחנו הטהור.

כא. היו לא מעטים מקרב החסידים ואנשי מעשה שבקהל הקודש, אשר לא נסעו בחזרה לביתם במוצאי ראש השנה, אלא נשארו כבר בחצר הקודש במחיצת קדשו של הרבי למשך "עשרת ימי תשובה", עד אחרי "יום הקדוש" (יום הכפורים).

[=חלק ניכר מן ה"זיכרונות" דלעיל, נשמעו ונרשמו בשעתו מפי החסיד הנודע ר' ראובן וינדרבוים ז"ל, מעיר לודז'-רמת גן ארה"ק ת"ו, מן העושים ומעשים למען תקומת חסידות ראדזין לאחר השואה, וממנהלי המוסדות. יום פטירתו לבית עולמו, בליל ב' דראש השנה, תשס"ה. יהי זכרו ברוך!]

מכתב קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ר אברהם ישכר זצ"ל

לקראת הימים הנוראים וראש השנה, ולמטרת חיזוק ישיבת 'סוד ישרים'
 דראדזין בירושלים עיה"ק ת"ו
 נכתב לאנ"ש בארץ הקודש לפני שבעים שנה בדיוק, בפרוס ימים הנוראים
 בחודש אלול תשי"ד⁵²

בעזרת השי"ת ב' תבוא ט"ו אלול תשי"ד, ברוקלין

לכבוד ידידי אנשי שלומנו היקרים הצמודים במורשי לבבי, ה' עליהם יחיו, בכל
 מקומות מושבותיהם בארצנו הקדושה

אחר דרישת שלומכם הטוב, לקראת השנה החדשה הבאה עלינו לטובה בעזרת
 השי"ת ב"ה וב"ש, ולקראת הימים הקדושים ימי הרחמים והסליחות, וימי מועד
 השמחה [=סוכות] בבחינת 'ימינו תְּחַבֵּקְנִי'⁵³.

הנני מרגיש בקרבי חובה נעימה לפקוד את שלומכם לטובה, ולהביא לפניכם את
 ברכותיי הנאמנות, ברכת השנים וברכת אמונים. בייחוד אני [מרגיש] צורך נפשי
 לכך בגלל שנבצר מאתנו השנה להיפגש איש את רעהו בימים הקדושים האלה
 כאשר היינו עושים כן בשנים האחרונות, מיום שזכיתי בעזרת השי"ת לעלות
 לארץ קדשנו ותפארתנו, עם תום שנות סבלי ונדודי הרבות.

אמנם אין כאן המקום להרבות דברים על ערכם וסגולתם של הימים הקדושים
 האלה, ומה אדע אשר לא תדעו אתם. ובייחוד החסידים וותיקים שביניכם, אשר
 זכו ליצוק מים על ידי מורינו ורבותינו הגאונים הקדושים זצללה"ה, ואשר תורתם
 שגורה בפיהם. אבל רצוני רק להראות הקשר המהודק שבין ימים האלה, ובין
 המפעל הקדוש שהעמסנו על שכמנו להקים בירושלים עיה"ק ישיבת ראדזין 'סוד
 ישרים'⁵⁴ לזיכרון עד למאורנו הגדולים ורבותינו הקדושים זצללה"ה זי"ע.

⁵² בשנת תשי"ב עלה לראשונה כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ר זצוק"ל לחונן את עפר ארץ הקודש, לאחר שנות
 המלחמה הנוראה, ולאחר שכיהן כמה שנים כרב בסוסנובצה בפולין. שהה בארה"ק עד שנת תשי"ד, במהלך הזמן
 הזה הוכתר בכתר אדמו"רות ראדזין, הקים בתי חסידים דראדזין וקומם מחדש את ישיבת 'סוד ישרים' בירושלים
 עיה"ק. מכתב זה נכתב לחסידים בארה"ק בשלהי שנת תשי"ד, מגולת אמריקה שם שהה רבנו זצ"ל בשנים אלו.
⁵³ שיר השירים ב, ו. ויסוד הדבר שפסוק זה נאמר על סוכות, הוא בזוהר ובמדרש ובכוונת האר"י.

⁵⁴ המדובר בישיבת 'סוד ישרים' דראדזין בעיה"ק ירושלים ת"ו, שנוסדה ע"י כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל בשנה ההיא.

ואפשר למצוא רמז לזה בירושלמי⁵⁵, הובא ב'סוד ישרים' לראש השנה (אות ל):
 'בכל הקורבנות כתיב 'חטאת', ובשבועות לא כתיב 'חטאת'? אלא מתוך
 שקבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מימיכם'
 (=ע"כ).

זוה העניין מקבלת התורה הוא בראש השנה נמי⁵⁶, כי עניין תורה הוא
 מידת אבות הקדושים, כי נקראת היא 'תורת חסד', וגם איתא כמה
 פעמים בזוה"ק 'אורייתא מגבורה נפקית'⁵⁷, וביותר ניתנו דברי תורה עם
 כוחו של יעקב שמידתו 'תפארת', שכולל שתי המידות 'חסד' ו'גבורה'.
 ולזה נקראת התורה גם כן 'תפארת'. ויען שבראש השנה קובעים ישראל
 בלבבם בתקיעת שופר את קדושת האבות, כמבואר [בזוה"ק] ברזא
 דתקיעות⁵⁸, וממילא יצאו ישראל זכאין והרי הם נחשבים ברי' חדשה
 כאלו לא חטאו מעולם.

ע"כ תוכן דברי קדשו.

הרי מפורש, שבראש השנה הוא הזמן לקבלת עול תורה.

וברור לפענ"ד, כי בבחינת קבלת התורה נכללה גם המצווה הקדושה להיות
 מתומכי אורייתא, ועל ידי כך זוכין לשנת ברכה וישועה ושפע הצלחה מעין עניין
 ישכר וזבלון כידוע. על כן החוב הקדוש על כל אחד ואחד מאנ"ש שליט"א,
 לזכור בימים הקדושים האלה על קיום הישיבה הקדושה אי"ה בעתיד.

ובזכות זה תיכתבו ותיחתמו לאלתר לחיים טובים, אתם וכל בני ביתכם בתוך
 כל ישראל, ותזכו לשנת גאולה וישועה בכלל ובפרט, ותתברכו ממעון הברכות
 בשפע והצלחות אכ"ר.

והנני בזה ידידכם הנאמן הקשור אתכם בעבותות אהבה, המצפה
 לישועות ישראל.

אברהם ישכר

⁵⁵ פרק ד' דראש השנה, הלכה

⁵⁶ תוקן בגוף המכתב על פי 'לוח הטעויות' שנדפס בסוף ספר 'סוד ישרים' על ראש השנה, במהדורה הראשונה.

⁵⁷ זוהר הקדוש, ח"א דף פד ע"ב. היינו, שהתורה נובעת מכוח הגבורה שהיא היפך החסד, וזה סותר דלעיל, אבל
 למעשה שניהם אמת, כי התורה היא מדת 'תפארת' כנגד יעקב, והיא כוללת חסד וגבורה ביחד, כמו שמבאר.

⁵⁸ עיין זוהר הקדוש פרשת אמור, דף צח ע"ב.

אגרת ברכת השנים

מאת מרן אדמו"ר הרה"צ רבי שמעון שלום זצוק"ל

מאמשינוב⁵⁹

אל מרן אדמו"ר מוהר"ר אברהם ישכר זצוק"ל

ב"ה בין יו"כ לסוכות⁶⁰

שלום רב לכבוד ידידי הרה"ח צנא מלא ספרא חסידא ופרישא מגזע קדושים
ותרשישים הרב ר' אברהם ישכר שיחי' מסאסנאווע יצ"ו

אחדשת"ה באהבה, יקרתו בבואו לאה"ק ת"ו מקרוב⁶¹ בעת צאת השנה השגתי
נכון, ומטרדות בעניינים שונים לא השבתי עד כה. השי"ת ייתן ונזכה לשנה
טובה ומתוקה שנת ישועה ומבורכה בכל הטוב הדרוש, ויזכה לישועה בכל
משאלותיו ודרישותיו לטובה ממנו ומאחיו הבן יקיר יעקב אלימלך שיחי'⁶²,
הנהו בא בתכיפות לביתנו, והנהו מעט מסודר.

ידידו המחכה להישמע מאתו בשורות טובות מהרה, ולהתראות בכ"ט, מברכו
בשמחת החג הקדוש הבעל"ט,

שמעון שלו' בלאאמו"ר הקדוש זצללה"ה זי"ע מאמשנאו יצ"ו

⁵⁹ כ"ק הרה"צ רבי שמעון שלו' מאמשנאו זצ"ל, אחי כ"ק אדמו"ר הרה"צ רבי יוסף מאמשנאו זצ"ל, חותן המלך
כ"ק אדמו"ר מרן רבי שמואל שלמה זצוק"ל הי"ד מראדזין. מגדולי ישראל עוד מלפני המלחמה, אדמו"ר באטוואצק
שבפולין, בשנות המלחמה התגלגל וניצול דרך שנחאי שביפן, שם פעל גדולות ונצורות לרווחת יוצאי פולין וישיבת
מיר שניצולו לשנחאי והיה מראשי היהדות שם, לאחר המלחמה הגיע לאמריקה והיה עמוד האש לאלפים ובפרט
ליוצאי שנחאי ולחסידי פולין. נפטר ביום י"ט מנחם אב תשי"ד. ארונו הובא לארץ הקודש ונטמן לפי בקשתו בבית
העלמין החסידי העתיק בטבריה, ליד דודו הרה"ק רבי שמחה בונם מאוטבוצק שנפטר לפניו בשנת תרס"ז. זי"ע.

⁶⁰ נכתב בשנת תשי"ג, לפי תאריך הגעתו הראשונה של כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל לארץ הקודש שהייתה בחודש
סיון תשי"ב.

⁶¹ הרבי זי"ע הגיע כאמור לארץ ישראל בחודש סיון תשי"ב. באותה עת טרם הוכתר לאדמו"ר, רק נודע כרב
מסונובצה בפולין שבה כיהן ברבנות בין השנים תש"ה-תש"ח, ובה פעל גדולות ונצורות בדת וביהדות. משם
הגיע לחופי ארה"ב, ולכן לא נזכר במכתב בתואר 'אדמו"ר'. ההכתרה הייתה בארץ הקודש ביום כ"ט באייר תשי"ג.

⁶² הרה"ח הצדיק רבי יעקב אלימלך ענגלארד זללה"ה, אחי אדמו"ר זצ"ל שניצול מן המחנות. עמד לימין אחיו
הבכור מרן אדמו"ר זצ"ל במשך כל השנים. חסיד וענו, עוסק בצדקה וחסד ולא מחזיק טיבואת לנפשיה. לא זכה
להקים משפחה. נפטר בניו יורק ביום כ"ט שבט תשנ"ב, והובא לארה"ק, ומנוחתו בהר המנוחות בירושלים.

א ג ר ת ב ר כ ת ה ש נ י ם

מאת כ"ק הרה"צ אדמו"ר מוה"ר ישראל שפירא מבלאזוב זצללה"ה

ב"ה, ברוקלין, עשי"ת

לכ"ק אהובי ידידי הרב הצדיק המפורסים בוצ"ק וכו' וכו' כקש"ת
מו"ה אברהם ישכר ענגלהארד האדמו"ר מראדזין שליט"א

יקרת מכתבו בברכת השנים השגתי, והנני בתשובה מאהבה לברך את כ"ק
בברכת גמח"ט שנה טובה מבורכת ומעוטרת בכל מיני ישועות, עם הרבנית תחי'
ביחד ורוב נחת מיוצ"ח, ונזכה להתראות עם כל טוב. ובטח זוכר אותנו
בתפילותיו הטהורות לישועה שלימה מתוך בריאות השלימות.

כחפץ נפש ידידו עוז מכבדו ומוקירו ומצפה לישועה

ישראל בן צפורה מבלאזוב

א ג ר ת ב ר כ ת ה ש נ י ם

מאת כ"ק אדמו"ר הגה"צ בעל 'פני מנחם' מגור זצללה"ה

בה"י ב' נצבים תשכ"א, כ"ג אלול פעיה"ק ירושלים ת"ו

החיים והשלום וכל טוב לכבוד ש"ב הרה"צ בו"ק כו' כו'

מוהר"ר כש"ת ר' אברהם ישכר שליט"א ענגלהארד

אחד"ש כת"ר בכל הכבוד הראוי!

בזה הנני לברכו בשם אמי הרבנית ת' ובשמי בברכת מז"ט מבנו שלו שנולד לו,
יה"ר שתזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעש"ט ולכט"ס, ולרוות ממנו הרבה נחת;
כמו כן הנני לברכו בברכת כתיבה וחתומה טובה ושנה טובה .

אני כותב כאמור גם בשם כ' אמי הרבנית תחי', כי היא איננה בקו הבריאות, זה
כמעט שנה היא חולה ל"ע על רגלה, וכמעט שלא יכולה ללכת, ואתמול עשו
לה ניתוח קל בבית החולים, והשי"ת ישלח רפוא"ש במהרה בתושח"י, והיות
ואינה יכולה לכתוב בעצמה ציוותה אותה לכתוב בשמה אליכם. ויה"ר שנשמע
ונתבשר אך טוב (וכן כוח"ט מז"ט להרבנית תחי').

ש"ב ידידו פינחס מנחם אלטר

מעשה רב

א.

סיפר אחד מן החסידים הישישיים, מעשה ששמע בעצמו מפי הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל זצ"ל, אדמו"ר מאיזביצא-חעלים (=בנו הצעיר של מרן הקדוש בעל "בית יעקב" זי"ע מאיזביצא, ואחיו של מרן הגה"ק בעל "אורחות חיים" זי"ע מראדזין), אשר סיפר זאת בראש השנה בעת היותו בראדזין – וכך סיפר:

"פעם אחת בליל ראש השנה, נכנס מרן הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע בסערה לבית מדרשו, ופניו פני להבים, ועמד וקרא בזה הלשון:

"הנה הגמרא במסכת ביצה אומרת⁶³:

"כל מזונותיו של אדם קצובות לו מראש השנה ועד יום הכפורים! [=נוסח אחר: ועד לראש השנה] מאי קראה (=מהיכן משמע כן בכתוב)? "תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגגנו"⁶⁴ – איזה חג שבחודש מתכסה בו?? הוי אומר, זה ראש השנה! [=שהלבנה מתכסה ביום החג ואינה נראית]. ועל זה כתוב "כי חק לישראל הוא, משפט לאלהי יעקב".

"ומהיכן משמע, כי תיבת "חק" שבכתוב לשון מזונותיו של אדם הוא? דכתיב⁶⁵: "וְאָכְלוּ אֶת־חֶקֶם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרֵעָה". מר זוטרא אמר: "הַטְּרִיפְנִי לְחֶם חֶקֶי"⁶⁶! עכ"ל הגמרא.

"פירוש הדבר – טען רבנו "מי השלוח" בלהט – כי כאשר יש "חק לישראל", היינו אם יש ליהודי פרנסה, אזי "משפט לאלהי יעקב" – יכולים לבוא עמו למשפט של מעלה בראש השנה. אולם כאשר ליהודי חסר חלילה פרנסה – נשא רבנו קולו – הכיצד יכול השי"ת לבוא במשפט עמו "משפט לאלהי יעקב"??...

וסיים רבנו בעל "מי השלוח" זי"ע דברי קדשו ואת מליצתו למרום, באמרו:

"ריבונו של עולם! הב נא פרנסה ברווח לבניך, השפע נא על כל אחד ואחד מישראל השפעות טובות "די מחסורו אשר יחסר לו" – ואזי תראה בעצמך כביכול שבניך יקיימו כל המצוות הקדושות אחת מהנה לא נעדרה, וילמדו תורתך כראוי, או אז מבלי ספק יוכלו לעמוד במשפט ויצאו כולם זכאים בדין!"...

כתום דבריו הללו, שנאמרו בסערת הנפש, נכנס רבנו בעל "מי השלוח" בחזרה לחדרו המיוחד, וסגר הדלת אחריו.

⁶³ ביצה טז, א.

⁶⁴ תהלים פא, ד-ה.

⁶⁵ בראשית מז, כב.

⁶⁶ משלי ל, ח.

ב. "כאן זה ראש השנה, שם זה פורים..."

סיפר הרה"ח ר' פיניע לוינ ז"ל (=בן אחותו של הרבי בעל 'אמרי אמת' מגור):

"נהירנא, מראשית ימי מלחמת העולם הראשונה, בחודש אלול תרע"ה, שלמדנו שיעור אצל הרבי בניו וקרובי המשפחה, ואני בתוכם, באכסנייתו הארעית בוורשה אצל הנגיד ר' משה חיים פרומן ע"ה, והצטרף אלינו לשיעור גם החסיד הישיש רבי הירש ב"ר מגניווישוב, (ושם משפחתו 'ברונשפיגל', מחסידי 'איזביצא-ראדזין'), שהיה אחד המלמדים של ה'אמרי אמת' בילדותו. רבי הירש ב"ר היה אז כבן תשעים שנה, ובא ביום ההוא באופן מיוחד מגניווישוב לוורשה, כדי להשתתף בשמחת נשואי כ"ק מרן אדמו"ר בעל הלב שמחה שליט"א (וצוק"ל).

סיפר ה'בית ישראל' זיע"א, שהרבי זצ"ל עמד אז בשיעור במסכת ראש השנה (דף כ"ז ע"ב) שם הוזכרו כמה וכמה דברים דלא הוי ידעי רבנן מאי 'לסירוגין', מאי 'טאטאטיה ב'מטאטא השמד' (ישעיה יד) ומאי 'השלך עליה י'הבך' (תהלים נה, כג). כיוון שהשלים את הקטע הנזכר עד גמירא, עשה רבי הירש ב"ר סימן שברצונו להגיד מה. ורבנו זצ"ל הפסיק ונתן לו לומר את דברו

פתח ושאל:

"למה במסכת מגילה (דף י"ח ע"א) כשמונה והולך אותם דברים דלא הוי ידעי רבנן, הזכירו את המעשה של 'טאטאטיה ב'מטאטא השמד' בסוף, וכאן במסכת ראש השנה נזכר לאחרונה המעשה האחר של 'השלך עליה י'הבך'?"

הבין הרבי שברצונו גם להשמיע תירוץ, ופנה אליו באמרו 'נו?? כאומר 'מה ההסבר בזה? ורבי הירש ב"ר המשיך וחזר משמו של הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא זצ"ל, שהגיד בלשון זו:

"דא איז 'ראש השנה', דארט איז 'פורים'!"

כלומר, פה ושם הגמרא מסיימת 'מעניינא דיומא', ובפורים העניין דיומא הוא 'מחיית עמלק' דהיינו 'טאטאטיה במטאטא השמד', בעוד שבראש השנה 'יומא דדינא', העניין הוא 'השלך עליה י'הבך'!

רבנו ה'לב שמחה' שאף הוא סיפר זאת לימים, העיר כי מן הסתם שמע זאת רבי הירש ב"ר מפיו של הרבי מאיזביצא בעצמו.

(ראש גולת אריאל' חלק א', עמ' לה; וראו עוד 'אור זרוע לצדיק' ח"א, עמ' רסו)

נב. יש להעיר, כי 'תורה' זו מובאת גם כן בספרו של רבנו 'מי השלוח' חלק ראשון, במסכת ראש השנה, בסוף ד"ה 'מאי משמע דהאי יובלא' – שכתב וזה לשונו:

"והנה במסכת מגילה נזכרו גם כן איזה דברים מעניין הזה, אך שם הוא הסיום 'טאטאטיה במטאטא השמד'. כי שם מיירי במחיית עמלק, ושם הוא העיקר 'טאטאטיה וכו' השמד'. וכאן במסכת ראש השנה, העיקר להשליך על ה' יהבו'. עכ"ל. ובמסכת מגילה מוסיף רבנו (יח.) 'מאי השלך על ה' יהבך', היינו איזה מידה היא שמצמיח ישועה בלא זכות נגד מידת הדין, והסיום בר"ה בזה, שהוא רומז לרב חסד".

ג. הכול ישתנה לטובה..

אצל רבנו ה"אורחות חיים", נהוג היה שבני המשפחה היו נכנסים בליל ראש השנה לאחר תפלת ערבית לתוך חדרו, בכדי לברך ולהתברך מרבנו זי"ע בברכת "כתיבה וחתימה טובה".

פעם אירע, שבין הנכנסים להתברך היה נער אחד, ולפתע פונה אליו רבנו זצ"ל בשאלה:

"מה משמעות המלה "ראש" ["ראש השנה"]?

אותו נער כנראה לא ניחן בחכמה יתירה, ושמא רצה להפגין את ידיעותיו והשיב ללא היסוס:

"ראש" – משמעותו "עשבים מרים", כפירוש רש"י על הפסוק בפרשת האזינו⁶⁷ "עֲנֵבְמוּ עֲנֵבֵי דְרָאשׁ"⁶⁸! [=שמא אז בדיוק לימד ה"מלמד" עם הילד פסוק זה]...

כמובן שמיד התעוררה המולה, אבי הילד כבש פניו בקרקע והכל החלו להתלחש בחשש ובמורא, שכן בראש השנה הלוא ידוע מדברי חז"ל בנוגע לראש השנה כי "סימנא מילתא"⁶⁹, ומי יודע אפוא, מה יקרה השנה, חלילה??..

הבחין רבנו ה"אורחות חיים" זי"ע בהמולה שנוצרה. בחוכמתו "תפס" את חששם, ובחריפותו כי רבה "המתיק את הדינים" על אתר (או שהתכוון כן מלכתחילה לומר בשאלתו לילד), בהפטיירו לעבר הקהל ובפני אבי הילד:

"נכון, אבל מה כתיב אחריה? "ראש-השנה"! "השְׁנָה" – היינו מלשון "שינוי"; הילד אמר אפוא "דבר חכמה", שכל המורדים שאכלנו בשנה שעברה, בשנה הזאת אי"ה הכול "ישתנה" לטובה, ויומתק לטובה ולברכה!!..

הרגשת רווחה פשטה בקהל הנוכחים, וכולם איחלו איש לרעהו "שנה טובה" – מתוך ציפייה לקיום ברכתו של צדיק... ('דור ישרים')

'ענינו של ראש השנה'

סיפר הרב החסיד ר' ישעיה שנוור ז"ל, מזקני וחשובי חסידי ראדזין בירושלים:

"שמעתי בראדזין מפי הגבאי הוותיק בחצר רבותינו, החסיד רבי חיים הרובשובר ע"ה:

פעם אחת נכנסו האחים הקדושים, רבנו גרשון העניך (=לימים בעל "אורחות חיים") ואחיו הרב ר' אברהם יהושע העשיל, אל הקודש פנימה לחדר אביהם הגדול רבנו בעל "בית יעקב" זי"ע, בימים שלפני ראש השנה, כשהם מבקשים להבין ולהשכיל בענייניו של יום הנשגב 'ראש השנה'. על כך השיב להם רבנו בעל "בית יעקב" בנוקטו ב"לשון ערומים" – כדלקמן:

"שמעתי ממאן דהוא שהיה ב'דִיִּיטְשְׁלָאָנְד' (=אשכנז) בראש השנה, ושמע מפי ה"פְּרֵעֲדִיגְעֵר" (=כך כונו רבני אשכנז דאז) לאמור: "דִּי זָאךְ פֿון 'ראש השנה' דאָס אַיַזט דְּעַר 'שׁוֹפֵר'..!" (=עניינו של חג 'ראש השנה' – זהו ה'שופר'!). אמר ולא יסף. ודשו בו החסידים להבנת כוונת הדברים.

⁶⁷ דברים לב, לב.

⁶⁸ פירש רש"י: 'רוש' – עשב מר.

⁶⁹ הוריות יב

ובְּשׁוֹפָר גָּדוֹל יִתְקַע ...

שְׁתַּחֲדֵשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוֹקָה!
לְשָׁנָה טוֹבָה נִפְתַּח וְנִחַתֵּם לְאַלְתֵּר לְחַיִּים טוֹבִים!

”הַיּוֹם תִּאֲמָצְנוּ, הַיּוֹם תִּבְרַכְנוּ,
הַיּוֹם תִּגְדְּלוּנוּ, הַיּוֹם תִּדְרֹשְׁנוּ לְטוֹבָה!”

אמן!!

ברכת 'כתיבה וחתימה טובה'
לנו ולכל בית ישראל!